

Musikundervisningen – en prioriteringsfråga?

**En intervjustudie om huruvida skolans storlek inverkar
på musikundervisningen i åk 1–6.**

pro gradu
april 2019

Patricia Antman
Avdelningen för musikpedagogik
Sibelius-Akademien
Konstuniversitetet

Avhandlingens namn	Sidantal
Musikundervisningen – en prioriteringsfråga?	59+11
Författarens namn	Termin
Patricia Antman	våren 2019
Utbildningsprogrammets namn	
Musikpedagogik	
Sammandrag	
<p>I denna pro gradu-avhandling undersöks musikens roll i den lilla skolan idag. Tyngdpunkten ligger på hur man i små skolor lyckas lösa följande två utmaningar, dels att ämnet bland klasslärare är opopulärt att undervisa, och dels för att det är svårt att skapa ämneslärartjänster då musikens timantal är så litet. I den första delen av den teoretiska referensramen ges bakgrundsinformation om den lilla skolan i Finland, vilket ofta är en byskola. Här behandlas byskollärares roll, samt fördelar och nackdelar med att upprätthålla de små skolorna. I den teoretiska referensramens andra del granskas musiken som läroämne. Även musiklärarens roll och dagens krav på musikal behandlas.</p> <p>Genom att individuellt intervjua fyra musiklärare jämförs musikundervisningen på dessa fyra lärares arbetsplatser. Två av lärarna är klasslärare och undervisar i små skolor (vilket i denna forskning är skolor med ungefär 60 elever). En av lärarna är klasslärare och undervisar i en stor skola (vilket i denna forskning är skolor med 160–180 elever). Den fjärde läraren är inte utbildad musiklärare, men jobbar som musiklärare i flera små och en stor skola. Utifrån de fyra lärarnas erfarenheter av och tankar om musikundervisning läggs avhandlingens analysdel upp. I sammanfattningen jämförs intervjumaterialet med teorin.</p> <p>Arbetets viktigaste konklusion är att musikämnet skall betraktas både som en prioriterings- och jämlikhetsfråga. De som sitter på pengarna i en skola bestämmer vart de går, vilket betyder att personliga intressen har betydelse. Materialet musikläraren har tillgång till påverkar direkt på hurdan musikundervisning läraren kan förverkliga. Tillgången till material är idag kanske det största problemet i musikundervisningen i våra små skolor, men även lärarens ämneskunskap är en utmaning. Varje elev har rätt till läroplansenlig undervisning, men i musikämnets fall är det inte ovanligt att musikundervisningen inte är läroplansenlig.</p>	
Sökord	
liten skola, byskola, musikundervisning, åk 1–6, klasslärare	

Innehåll

1 Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Studiens syfte och forskningsmetod	6
1.3 Avgränsningar och upplägg.....	7
2 Den lilla skolan	8
2.1 Byskolan – den lilla skolan.....	8
2.2 Den lilla skolan från förr till nu	9
2.2.1 Byskolan grundas.....	9
2.2.2 Dagens indragningshotade byskola	9
2.2.3 Små skolor i framtiden.....	10
2.3 Byskolläraren	11
2.3.1 Läraren i byn.....	11
2.3.2 Lärarens ansvar och frihet.....	11
2.4 Att stänga eller inte stänga?.....	12
2.4.1 Den lilla skolans fördelar	12
2.4.2 Den lilla skolans nackdelar	15
2.5 Sammanfattning	18
3 Musikämnet	21
3.1 Skolmusikens historia	21
3.2 Konst- och musikundervisningens roll i skolan.....	22
3.3 Musikläraren	23
3.3.1 Musiklärarens uppgift	23
3.3.2 Musiklärarens utmaningar	24
3.3.3 Musiklärarens ämneskunskap	25
3.3.4 Vem undervisar musik?	26
3.4 Musiksalen	27
3.5 Sammanfattning	28
4 Forskningsmetod.....	29
4.1 Forskningsfrågor.....	29
4.2 Kvalitativ forskningsintervju som metod	29
4.3 Urvalet	30
4.4 Etiska reflektioner.....	33
4.5 Intervjuerna i praktiken.....	34
4.5.1 Planering och genomföring.....	34
4.5.2 Transkribering och analys.....	35
4.6 Reliabilitet och validitet.....	36
5 Analys av intervjuerna	37
5.1 Lärarnas syn på sin musikundervisning.....	37
5.1.1 Undervisningen i förhållande till läroplanen	37
5.1.2 Tillämpning av läroplanen i praktiken.....	39
5.2 Musikläraren	40
5.2.1 Musiklärarens kompetens	41
5.2.2 Vem ska undervisa musik?	44

5.3	Musikundervisning i stora och små skolor	48
5.3.1	Den lilla skolans för- och nackdelar	49
5.3.2	Prioritering och intresse	52
5.3.3	Utrymme och gruppstorlek	53
6	Sammanfattning och diskussion	56
6.1	Musikämnet – en prioriteringsfråga?	56
6.2	Musikämnet – en jämlikhetsfråga?	60
6.3	Slutord.....	62
	Litteraturförteckning.....	64
	Bilagor	68
	Bilaga 1, Intervjufrågor.....	68
	Bilaga 2, Intervjutraskribering – 1 sida av 64.....	70

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Idén till ämnet för min pro gradu-avhandling grundar sig på att jag under min studietid vikarierat en hel del. Via vikariatet har jag bekantat mig med många skolor och märkt att skolorna löst musikundervisningen på väldigt olika sätt. Vissa skolor har väldigt motiverande material, medan andra knappt har något material alls. I vissa skolor jobbar musklärare som brinner för sitt jobb, medan andra musklärare är mer eller mindre tvingade att sköta musiken. Jag lade märke till att små skolor löper större risk att sköta musikundervisningen med omotiverade lärare, samtidigt som jag såg andra lärare förverkliga musikundervisning av kvalitet i lite större skolor. Detta ledde mig in på spåret *musikundervisningen i små skolor*.

Eftersom musikundervisningen utvecklats en hel del under de senaste fyra decennierna har både musklärare och skolor haft fullt upp med att hänga med. Idag handlar musikundervisningen inte bara om sång, utan redan i grundskolans lägre klasser ska eleverna få prova på olika instrument och spela i band. Hur har de små skolorna hängit med i utvecklingen i och med att ganska många instrument borde ha skaffats under en ganska kort tid?

Enligt läroplanen ska den grundläggande utbildningen garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen. (LP, 2016) Utan tillräcklig utrustning är kvaliteten på musikundervisningen dock svår att hålla hög. Detta kan i sin tur leda till att jämlikheten lider då vissa skolor kan ha högre och andra lägre kvalitet på sin undervisning, i det här fallet musikundervisning. Klarar den lilla skolan idag av att förverkliga jämlik musikundervisning av hög kvalitet?

Enligt Marja-Leena Juntunen, i en artikel för Yle 29.11.2017, sköts musikundervisningen i de låga klasserna idag av klasslärarna, trots att deras utbildning enligt Juntunen inte längre ger det kunnande som uppgiften kräver. Från årskurs tre uppåt borde musiken egentligen undervisas av en ämneslärare eller en klasslärare specialiserad på musik, men eftersom musikämnet har så få timmar är det svårt att skapa tjänster. Det här leder till att antingen klasslärare eller obehöriga lärare får jobben. Också rektorn påverkar musikundervisningen. Kommunförvaltningen bestämmer hur mycket pengar skolorna skall få,

men rektorn bestämmer i sin tur dels vem som undervisar, men dels även om det ska skaffas instrument, musikteknologi eller läroböcker. (Yle, 29.11.2017)

I Sverige skrev SVT så nyligen som i mars 2019 om Skolinspektionens kvalitetsgranskning av musikundervisningen i årskurs 7–9. Granskningen avslöjade bland annat att endast 9 av de 30 granskade skolorna uppnådde det centrala innehållet i kursplanen för musik och att lärarna upplever tidsbrist med tanke på hur mycket innehåll de ska lära ut på så kort tid. Det nämnvärda är ändå att den högsta kvaliteten på musikundervisningen fanns där det fanns behöriga lärare och där det fanns möjlighet att utnyttja många olika instrument. (SVT, 12.3.2019)

1.2 Studiens syfte och forskningsmetod

Syftet med min studie är att undersöka hur musikundervisningen förverkligas särskilt i små skolor. Jag vill veta vem (utbildning) som undervisar ämnet, var (musikal) ämnet undervisas och huruvida läroplanen följs eller ej. Mitt mål är ingalunda att kritisera dagens musikundervisning, utan att kartlägga hur musikundervisningen mår på fyra musikleärares arbetsplatser.

Jag kommer att intervjua fyra lärare. Två av dem har erfarenhet av undervisning i små skolor. En av dem har erfarenhet av undervisning i både små och stora skolor. En av lärarna har endast erfarenhet av musikundervisning i skolor med fler än 100 elever. Utifrån musikleärarnas berättelser kommer jag att granska forskningsfrågorna ur musikleärarnas perspektiv. Forskningsfrågorna lyder:

- På vilket sätt beskriver lärarna sin musikundervisning?
  - Hurdana övergripande skillnader framträder mellan större och mindre skolor i lärarnas beskrivningar?
  - Hurdana didaktiska fördelar och utmaningar ur musikundervisningens synvinkel kommer fram i lärarnas berättelser?
  - Hur ser lärarna på sin egen undervisning i förhållande till ortens egen läroplan?

1.3 Avgränsningar och upplägg

Jag valde att avgränsa min forskning till grundskolans årskurser 1–6 i södra Finland. Dessa årskurser valde jag för att de små skolorna oftast är byskolor för just dessa årskurser. I åk 1–6 är dessutom både ämnes- och klasslärare behöriga att undervisa musik, vilket gör det intressant att se olika lösningar. Eftersom musik är mitt ämne har jag valt att koncentrera mig på musikens roll i den lilla skolan.

Denna avhandling består av en teoretisk referensram, en redogörelse om forskningsmetoden, en analys av intervjuerna och en avslutande diskussion. Den teoretiska referensramen består av två delar. Den första (kapitel 2) handlar om den lilla skolan. Eftersom den lilla skolan i Finland ofta är en byskola får byskolan en framträdande roll i kapitlet. Referensramens andra del handlar om musik som läroämne (kapitel 3).

I avhandlingens andra del (kapitel 4) presenteras forskningsmetoden, urvalet och intervjuprocessen. I den tredje delen (kapitel 5) analyseras materialet och avslutningsvis (kapitel 6) diskuteras och sammanfattas det hela.

2 Den lilla skolan

Denna studie riktar sig särskilt till små skolor och därför vill jag börja med att öppna upp begreppet *liten skola*. Eftersom vi i Finland har en tradition att prata om byskolor istället för att använda *liten skola* inleder jag min litteraturoversikt med att klargöra vad en byskola är och går sedan in på byskolans historia. Jag kommer in på spåret indragning av byskolor, huruvida byskolan har en framtid och granskar även byskollärarens arbetsmiljö. I slutet av kapitlet diskuterar jag, utgående från en svensk rapport, Sveriges små skolor och dess roll idag, samt fördelar och nackdelar med en liten skola.

2.1 Byskolan – den lilla skolan

Ordet byskola är gammalt och används sällan mera i Sverige (SAOB, sökord: byskola). Istället används uttrycket *liten skola*. I Finland används ändå både det svenska ordet byskola och det finska ordet *kyläkoulu* mycket både i skrift och tal. I denna avhandling använder jag begreppen byskola (*kyläkoulu*) och små skolor (*pienkoulu*) i samma bemärkelse.

En byskola är en liten skola med 1–3 lärare och färre än 50 elever. Undervisningen sker ofta i sammanhållen klass med elever från två eller flera årskurser. Idag har man i många byskolor startat en skild förskolegrupp och i sådana fall räknas även skolor med fyra lärare till byskolor. (Iso-Tryckari, 2000, 66; Kilpeläinen, 2010, 17; Korpinen, 2010a, 16)

Små skolor finns oftast på glest befolkade områden, vanligtvis landsbygden, vilken är orsaken till att Finland med sin glesa bebyggelse haft ett ganska stort antal små skolor. (Kilpeläinen, 2010, 17; Korpinen, 2010a, 16) Med tiden har man ändå stängt många skolor och år 2005 var 33 procent av landets grundskolor små skolor med färre än 50 elever. I elevantal gick endast en minoritet på 6 procent av alla elever i Finland år 2005 i byskola. (Karlberg-Granlund, 2009, 3)

I analysdelen av denna forskning använder jag begreppen *liten skola*, med vilket jag syftar på en skola med färre än 60 elever, och *stor skola*, med vilket jag syftar på en skola med 160–180 elever. Jag är medveten om att de skolor jag kallar stora fortfarande är små i förhållande till landets största finskspråkiga skolor.

2.2 Den lilla skolan från förr till nu

2.2.1 Byskolan grundas

Under 1800- och 1900-talen började man bygga ut skolnätverket i Europa och Nordamerika. Eftersom stora delar av befolkningen bodde på landsbygden utan möjlighet till transport måste skolorna grundas där folket fanns. Detta är orsaken till att så många små skolor grundades särskilt på glest bebodda områden som Norge där vintern gjorde att man inte kunde gå långa vägar mellan hemmet och skolan. (Sigsworth & Solstad, 2001, 1)

I Finland började skolnätverket byggas ut i mitten av 1800-talet. Städerna grundade folkskolor efter Folkskolförordningen 1866, men 1898 blev även landskommunerna skyldiga att ordna undervisning på varje barns modersmål. Man grundade folkskoldistrikt och om minst 30 barn anmälde sig skulle kommunen grunda en skola i distriktet. Eftersom längden på elevens skolväg inte fick överskrida fem kilometer blev skolorna i vårt glesbebodda land små. (Karlberg-Granlund, 2009, 3)

2.2.2 Dagens indragningshotade byskola

Under slutet av 1900-talet började man dra in byskolor. Oftast var orsaken att elevantalet var för lågt, men från och med 1990-talet började skolor stängas även som en sparåtgärd. Under 1990–1991 var 64 % av Finlands skolor byskolor, medan procenten år 2004 hade sjunkit till 32 %. Från och med 2006 har kommunerna inte längre fått statsstöd för små skolor, vilket ytterligare ökat indragning. 2009 var 26 % av landets skolor byskolor. (Korpinen, 2010a, 17) Under åren 2002–2010 minskade antalet elever i Finland med 9,2 %. År 2002 gick ca 600 000 elever i den finska grundskolan, medan elevantalet 2011 var endast 541 000 elever. (Honkasalo & Nyyslä, 2012, 10)

Honkasalo och Nyyslä skriver i sin kartläggning över dagens skolnätverk att man under 1998–2009 totalt stängde ungefär 1300 grundskolor i Finland, medan endast ungefär 100 grundades. De flesta skolor som stängdes var byskolor med under 50 elever, men nästan var femte skola som stängdes hade 50–99 elever. (Honkasalo & Nyyslä, 2012, 13) Karlberg-Granlund skriver att det ofta är de små skolorna som får ge sig i skolnätverksgallringen:

Statistiken visar att de små skolorna är indragningshotade skolor både på landsbygden och i städerna. På grund av det minskande antalet elever och resursbrist inom kommunerna har

gallring i skolnätet ansetts nödvändig. Det är i huvudsak mindre skolor med färre än 50 elever som stängts. (Karlberg-Granlund, 2009, 1)

Under flera årtionden har debatten kring byskolor och indragningshot varit livlig. Detta kan bero på att man märker vad skolan betyder för byn när den håller på att gå förlorad. Byskolan är ofta viktig för byn i och med att en nära relation formats under många årtionden. Forskning kring ämnet har ändå inte kunnat påverka beslutsfattarna tillräckligt, trots att man lyckats motivera byskolans värde för bysamhället, eleverna och lärarna. Man har till och med kunnat visa att en skolindragning påverkar befolkningens välmående negativt. (Karlberg-Granlund, 2009; Kilpeläinen, 2010)

2.2.3 Små skolor i framtiden

I frågan om att hänga med i världens förändring blir utbildningen allt viktigare. Man vill garantera undervisning på god nivå och detta ska ske på en jämn nivå i hela landet. Trots att kommuner slås samman och skolnätverket blir glesare säger grundlagen att grundutbildningen skall vara jämlik i alla delar av landet. (Honkasalo & Nyysölä, 2012) Detta understryker även Sigsworth och Solstad i sin handbok för lärare på landsbygden:

The cost of providing small schools must be balanced against the need to make education accessible to every child, wherever they live, if equal access to education is to be a genuine national aim. (Sigsworth & Solstad, 2001, 7)

Skolvägens längd inklusive väntetider får enligt grundlagen maximalt räkna två och en halv timme per dag, eller tre timmar per dag för 13 år fyllda elever. (Korpinen, 2010a, 18) Eftersom detta tidskrav överskrider för hundratals elever har man börjat fundera på nya lösningar. Skolor över kommungränserna och gemensamma skolor mellan kommunerna har redan prövats på, men det blir allt vanligare att barn som bor längre bort deltar i undervisningen via informations- och kommunikationsteknik. (Honkasalo & Nyysölä, 2012)

Stora skolor är en sparåtgärd. Om skolan har 100 till 300 elever sjunker utgifterna gradvis ju flera eleverna är, medan större än 300 elevers skolor inte längre påverkar ekonomin positivt. Den ekonomiskt optimala storleken på skolorna skulle därför vara större än medeltalsstorleken på skolor i Finland med 150 elever (2012). (Honkasalo & Nyysölä, 2012, 23–24)

Trots att skolornas medelstorlek blivit större har storleken på undervisningsgrupperna blivit mindre under de senaste åren. Pedagogiskt ses detta som en styrka. Som pedago-

giska svagheter i byskolor påpekas idag att dagens lärarutbildning inte tillräckligt beaktar undervisning i sammansatt klass. Den ökade mängden specialelever har även setts som en utmaning för byskolans sammansatta klasser. (Honkasalo & Nyssölä, 2012)

2.3 Byskolläraren

Begreppet byskollärarskap står för en kontextuellt förankrad kunskap. Att vara byskollärare är ett ”yrke inom ett yrke”. Byskollärarskap kan förliknas vid att vara hantverkare: man får en generell lärarutbildning och kompetens, men själva byskollärarskapet är ett hantverk som man lär sig i praktiken. (Karlberg-Granlund, 2009, 241)

2.3.1 Läraren i byn

Som det inledande citatet påvisar finns det många speciella faktorer i att vara byskollärare. Det är inte ovanligt att lärare arbetar på samma ort de vuxit upp på och det finns en styrka i att läraren har samma bakgrund som föräldrarna. Skolbyggnaden används exempelvis ofta även vid sidan om skolarbetet och för en nyinflyttad kan det komma som en överraskning att hen som lärare förväntas starta eller hålla i trådarna för byns egna aktiviteter. (Karlberg-Granlund, 2009; Kilpeläinen, 2010)

I en liten skola finns goda förutsättningar för egna pedagogiska lösningar, vilket ofta gör att läraren känner sig tillfreds med sitt arbete. En känsla för platsen och det sociala och kulturella rummet stärker trivselen ytterligare. Dessa är orsaker till att det är vanligt att byskollärare stannar kvar trots att skolan blir indragningshotad. I en intervju med en lärare i en enläroarskola framkom att egentligen bara den långsiktiga planeringen för längre än ett läsår är ett problem i den indragningshotade byskolan. (Karlberg-Granlund, 2009)

2.3.2 Lärarens ansvar och frihet

Byskollärarens arbetsätt kännetecknas av en balansgång mellan systematik och flexibilitet. Systematiken i undervisningen krävs eftersom byskolläraren ofta undervisar flera årskurser samtidigt. Undervisningen i sammansatt klass kräver att läraren planerar och ser över hur hen organiserar undervisningen. (Karlberg-Granlund, 2009)

I en liten skola finns en frihet att som lärare vara flexibel. De pedagogiska möjligheterna upplevs av lärarna vanligen vara unika och även miljön som skolan finns i utnyttjas

ofta. Utmaningen för byskolläraren är att inte börja undervisa på rutin, utan anpassa elevmaterial och ständigt läsa in sig i nya ämnesuppdateringar, samtidigt som läraren måste vara lyhörd för den egna orken. Flexibiliteten i byskolan gör att lärarna sinsemellan, ibland till och med från olika skolor, kan byta lektioner med varandra så att de kan undervisa i ämnen de känner sig bekvämast med. (Karlberg-Granlund, 2009) En av informanterna i Karlberg-Granlunds studie berättar:

Att en är kanske musikaliskt begåvad, en annan är konstnärligt begåvad eller språkbegåvad eller matematiskt begåvad. Att vi ska ju vara tusenkonstnärer på ett lågstadium eller som klasslärare. (Susanne, tvålärareskola) (Karlberg-Granlund, 2009, 124)

2.4 Att stänga eller inte stänga?

I Sverige lät förbundet Sveriges Kommuner och Landsting år 2014 göra en rapport om landets små skolor och dess roll i dagens skolnät. Rapporten gjordes för att finnas som stöd i diskussioner kring de små skolornas framtid. I rapporten presenterar man en lista på argument emot skolnedläggning och en lista på argument för skolnedläggning (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014). Dessa listor har jag i sina helheter utgått ifrån när jag under denna rubrik diskuterar argumenten för och emot de små skolornas existens och stöder argumenten med både finländsk och utländsk litteratur.

2.4.1 Den lilla skolans fördelar

Individperspektivet – små undervisningsgrupper och individanpassad undervisning. En styrka med en liten skola är elevkännedomen som utvecklas hos läraren. I stora skolor är det vanligt att läraren undervisar eleverna i endast ett år, men tack vare den lilla skolans låga elevantal och undervisningen i sammansatt klass undervisar läraren samma elever i flera år. För läraren är det en betydande fördel att ha den extra kunskapen om hur eleverna och gruppen fungerar. (Sigsworth & Solstad, 2001, 6)

I den lilla skolan har läraren möjlighet att beakta alla elever, följa med en enskild elevs utveckling och anpassa undervisningen till den enskilda elevens utvecklingsnivå. Detta påverkar elevens inlärningsmotivation positivt och ger en chans till goda pedagogiska relationer mellan lärare och elev. (Karlberg-Granlund, 2009; Korpinen, 2010b) Motargumentet till att den individanpassade undervisningen endast kan förverkligas i en liten skola är att även större skolor kan göra undervisningsgrupperna mindre. De små grupperna är alltså inte unika för de små skolorna. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014, 22)

Trygghetsaspekten – för såväl elever som lärare i den lilla skolan. Byskolan kännetecknas ofta av en trygg och uppmuntrande atmosfär där eleverna respekteras och understöds. De positiva sociala förhållandena gör att varje elev har en chans att känna att hen lyckas både ensam och tillsammans. Det har visat sig vara svårt för lärare att undervisa på bästa möjliga sätt om undervisningsgrupperna blir för stora, men byskollärarna verkar vara nöjda med möjligheterna de har. De små skolorna är i själva verket inte så små till den fysiska storleken, så med dagens elevantal har varje elev ett ganska stort fysiskt utrymme till sitt förfogande. (Kilpeläinen, 2010, 100; Korpinen, 2010b, 92; Karlberg-Granlund, 2009)

I små skolor sker undervisningen ofta i sammansatta klasser, vilket betyder att flera årskurser går i samma klass och har samma lärare. Denna typ av undervisning har visat sig ha positiva effekter på de sociala färdigheterna. Alla får turvis höra till den äldre gruppen och gruppdynamiken ändras från år till år. (Peltonen, 2003)

Enligt Vygotsky lär sig barnet bäst i samarbete med en mera erfaren person. Barnens lekar blir mera komplicerade än om de leker med jämnåriga och olikheter i kunskapsnivåerna skapar konflikter. Konflikterna är nödvändiga för inläring, eftersom de gör att barnen tvingas lösa problem och även granska sina egna åsikter. (Peltonen, 2003) Det här gör att de lär sig att beakta andra och själva bli mera ansvarstagande och självständiga. (Autti & Hyry-Beihammer, 2009)

Närhetsaspekten – För att föräldrarna ska få ihop vardagen samt att eleven finns i kända sociala mönster. Förutom eleverna och lärarna behöver även föräldrarna känna sig trygga. För många föräldrar vore tanken om att lämna barnet på en skola långt bort omöjlig. Förutom trygghetsaspekten kan denna tanke även bero på att en skola längre bort gör det svårt att få ihop vardagen. Därför förespråkar föräldrar ofta att åtminstone de yngre barnen ska få gå i en skola nära hemmet. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014)

När barnen blir äldre och kan skaffa bil och körkort blir det lättare för dem att röra sig självständigt, men fram tills dess kan det vara besvärligt att vara ung på landsbygden. Barnen är helt beroende av kollektivtrafik och privatskjutsar och barnens fritidsintressen kan komma att kräva så mycket tid att föräldrarnas egna fritidsintressen blir lidande. (Vepsäläinen & Hiltunen, 2001)

Trafiksäkerhetsaspekter. I hela landet, utom på de allra mest avlägsna ställena, har gods- och persontrafiken ökat och fortsätter även att göra det. På glesbygden har en hel del grundservice försvunnit, vilket betyder att personbilstrafiken ökat för att invånarna ska kunna sköta vardagliga ärenden. Även arbeten och fritidsintressen på annan ort gör att flera personbilar är i rörelse. På glesbygden har man nämligen stött på problemet att i och med att många invånare flyttar bort blir det svårt att förverkliga kollektivtrafik då användarna är så få. (Vepsäläinen & Hiltunen, 2001)

Tidsaspekten – Restider med eller utan skolskjutsar anses negativt, särskilt för mindre barn. I Finland har principen, sedan den finska grundskolan startade, varit att skolorna ska finnas nära eleverna. (Autti & Hyry-Beihammer, 2009) Speciellt de yngre eleverna ska inte behöva åka så länge till och från skolan. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014)

I Pudasjärvi stängde man som sparåtgärd år 2009 sex stycken skolor. Det här fallet är ett exempel på att sparåtgärderna inte alltid leder till inbesparingar, eftersom skolskjutsen till den nya skolan blev betydligt dyrare än planerat. I personalkostnader sparade man i och med indragningen ungefär 100 000 euro, men utgifterna för skolskjutsen uppgick till 93 000 euro. Dessutom betalade man i Pudasjärvi 77 000 euro mera än planerat i hyror. (Autti & Hyry-Beihammer, 2009)

Bygdens överlevnad – ”ingen kommer att flytta hit”, den lokala opinionen, sysselsättningsaspekter, fastighetsvärden. På en mindre ort är skolan samlingspunkten för ortens invånare. Det är ett ställe där man kan träffas, ordna fritidsverksamhet, fester och möten. Dessutom samarbetar ofta ortens företag och föreningar med skolan. Skolan är mittpunkten i byn och i och med att skolor stängs försvinner även en stor mängd social verksamhet. (Autti & Hyry-Beihammer, 2009)

Jos suomalainen maaseutu halutaan säilyttää asuttuna ja elinvoimaisena, kyläkoulujen säilyttämisellä ja kehittämisellä on siinä hyvin tärkeä rooli. (Autti & Hyry-Beihammer, 2009, 60)

Tack vare att det finns en skola på en ort lockar man folk, särskilt barnfamiljer, att flytta till orten och även att stanna kvar. Skolan fungerar också som arbetsplats. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014)

Distansundervisning med förhinder – bristande lokala förutsättningar och institutionella hinder (lagar och förordningar som sätter ”käppar i hjulet”). För lite äldre elever kan man förverkliga så kallad distansundervisning (jfr. finskans *etäläsnaolo*). Denna typ

av undervisning kräver en viss mognad, men på rätt sätt kan man utnyttja distansundervisning även bland yngre elever. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014)

Med distansundervisning menas att man är närvarande virtuellt, vilket oftast förverkligas med data- och kommunikationsteknik. Möjligheterna blir hela tiden fler och fler och idag kan många ärenden skötas utan fysisk närvaro. (Vepsäläinen & Hiltunen, 2001)

Man hoppas att i framtiden kunna minska på den fysiska trafiken i och med distansfunktioner. Ett hot mot denna förhoppning är att vi blir allt mera beroende av teknik och att det finns stor risk att man blir utslagen om man inte har möjlighet att röra sig virtuellt. Det är viktigt att minnas att man inte kan se distansfunktioner som en lösning på problemet att röra sig och hålla uppe servicen i glesbygden. (Vepsäläinen & Hiltunen, 2001)

2.4.2 Den lilla skolans nackdelar

Högre krav på likvärdig utbildning och likvärdig social fostran. Enligt den nationella läroplanen ska den grundläggande utbildningen vara jämlik och av god kvalitet. (LP, 2016, 9) Jämlik betyder i det här fallet inte likadan, utan att kvaliteten ska vara lika hög oberoende av var man bor och vilka sociala och ekonomiska förhållanden man har. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014) Detta kan vara svårt att förverkliga i glesbygden:

Även om en undervisning av god kvalitet kan ordnas, så kan likvärdigheten för glesbygdsskolor ifrågasättas. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014)

Ensamarbetsplats för läraren – inte attraktivt ur arbetsmiljö- och kompetensutvecklingsaspekter. Ger färre impulser. När stora och små skolor jämförs ses de stora stadsskolorna som den ideala skolformen. I praktiken är den största skillnaden antalet personal. Som motivering till att en större personal är bättre används ofta att två till tre lärare inte kan ha samma bredd och djup av kunskap som en personal på exempelvis 10 lärare. (Sigsworth & Solstad, 2001) I ett större kollegium har man mera stöd av kollegerna och chansen att där finns kunskap på många områden är större. I ett litet kollegium kan man fråga sig om hjälpen man behöver finns att få. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014)

För att argumentet om att ett större kollegium är bättre än ett mindre ska hålla måste man dock utgå ifrån att den större personalen verkligen utnyttjar sin situation:

First, the size of the school may mean that they are the only teacher or, that there are only one or two colleagues with whom to exchange ideas and advice, unlike the situation in a large school, where there are more colleagues. Clearly, this represents a concern, but it does assume that all teachers in large schools take advantage of their situation. It may be the case, however, that where there are only two or three teachers in a school, they feel a greater need to make the most of each other's expertise and specialisms. (Sigsworth & Solstad, 2001, 6)

Läroarstabilitet är någonting som också påverkar utvecklingen i en skola. I en stor skola kan läroarstabilitet ses som en bra sak för skolutvecklingen, men i en liten skola kan samma personal i många år medföra flera negativa effekter. Det finns en risk att man i ett litet kollegium trippar på tå för att ta hänsyn till de andra, vilket kan leda till att utvecklingen går långsamt framåt. Man får också färre impulser utifrån och är kollegiet litet är även risken för att nyheter och impulser som kommer fram inte tas in. Detta kan leda till att verksamheten stagnerar. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014)

Svårare och mindre attraktiv skolledningsfunktion. Avstånd skolledning – skola. Kommunen kan själv välja hur skolledningen sköts och hur många lärare en skola ska ha. (Tantarimäki, 2011, 16) Det här gör att det finns flera lösningar på hur man löser det. Rektorn kan vara rektor i flera skolenheter samtidigt, vilket kan betyda att avstånden mellan rektorns arbetsplatser är långa. Detta gör arbetet splittrat och kan leda till att tiden inte räcker till för utveckling av enheterna. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014) I små skolor är det vanligt att även rektorn själv undervisar. Detta leder till att det lilla kollegiet blir ännu mindre. (Glover, Lamp & Walstab, 2014)

Svårigheter att möta kraven på formell behörighet. Svårt att tillgodose olika kompetenskrav. Till de små skolornas utmaningar hör att man är väldigt beroende av lärarnas kunskap och även personligheter. Det vore bra att barn skulle få erfarenhet av flera sorts lärare, men i en liten skola, särskilt i en enläroarskola, finns det risk för att läroarens didaktik och personlighet är enformig. (Autti & Hyry-Beihammer, 2009)

Eftersom små skolor har en mindre budget är de mera begränsade på många plan, bland annat i frågan om att anställa specialpersonal. Med specialpersonal menas i det här fallet exempelvis en musik- eller fysiklärare som anställs att hålla lektioner som inte klasslärarna klarar av. (Glover, Lamp & Walstab, 2014)

Om läroaren i byskolan är utbildad förekommer inga problem i frågan om yrkeskompetensen, utan kunskapen i att undervisa i alla ämnen finns. En utmaning är dock att det är brist på undervisningsmaterial som kunde utnyttjas särskilt i byskolor, samtidigt som läroarutbildningarna inte tillräckligt förbereder de blivande läroarna för undervisning i

sammansatt klass, vilket är vanligt i byskolan. Kanske är detta orsaken till att det är svårt att hitta byskollärare som inte själva gått i byskola. (Sigsworth & Solstad, 2001, 6; Isabell, 2005, 30; Karlberg-Granlund, 2009, 247)

Problematiskt att tillhandahålla elevvårdsinsatser och andra stödanordningar t.ex. bibliotek, idrottshall. Eftersom trenden är att invånarna flyttar bort från glesbygden blir det allt svårare för kommunerna att tillfredsställa dem som stannar kvar. Butiker har flyttat bort från många ställen på grund av olönsamhet och även andra grundläggande tjänster försvinner. Detta leder till att glesbygdsbefolkningen tvingas färdas en längre väg för att uträtta sina vardagliga ärenden. (Vepsäläinen & Hiltunen, 2001)

Demografiska faktorer. Urholkning av elevunderlaget. Allt färre elever på skolan. En faktor som kan skapa problem för den lilla skolan är stora skillnader i elevantalet från år till år. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014) I Finland har vi dock kommit till en ny situation där elevantalet inte längre är den största orsaken till att man stänger skolor.

I och med att staten år 2006 slutade ge kommunerna småskolestöd började kommunerna stänga välmående byskolor för att lösa sina ekonomiska problem. Detta är möjligt eftersom statens stöd inte längre öronmärks för just små skolor. Staten betalar idag pengar menade för undervisning, men kommunerna behöver inte sätta pengarna på undervisning. Det här betyder att kommunen får samma summa oberoende om man kan förverkliga undervisningen på ett billigare eller ett dyrare sätt, vilket i sin tur leder till att det kan ses som en sparåtgärd att dra in byskolor som är kostsamma för kommunen. (Autti & Hyry-Beihammer, 2009)

Frisöket och fristående skolor urholkar det lokala elevunderlaget. Fristående skolor är mycket vanligare i Sverige än i Finland. De är öppna för alla och undervisningen ska ha samma innehåll som de kommunala skolorna. (Blomberg, Malmgren & Rudolfsson, 2015) I Sverige fungerar det så här:

En skola som drivs av enskilda personer, bolag eller föreningar benämns som en fristående skola. För att få en driva en fristående skola måste ett tillstånd från Skolinspektionen utfärdas. Denne inspektion utövar även tillsyn av verksamheten. (Blomberg, Malmgren & Rudolfsson 2015, 25)

I Finland är fristående skolor ovanligare, men förekommer:

I Finland uppgår andelen friskolor till endast 4 % av de totala grundskolorna (Statistikcentralen, 2015). Privatägda skolor i Finland får, till skillnad från Sverige, inte drivas i vinstsyfte (Skolverket, 2008). (Blomberg, Malmgren & Rudolfsson, 2015, 28)

Det kan vara ganska svårt att få tillstånd för att starta en fristående skola. Till kriterierna hör att undervisningen måste bygga på en speciell pedagogisk idé och att ett avtal måste skrivas mellan skolan och kommunen den är placerad i. (Blomberg, Malmgren & Rudolfsson, 2015)

Otidsenliga lokaler vilka ställer krav på betydande nysatsningar samtidigt som elevunderlaget anses för litet för att motivera en sådan investering. I Finland kan man ansöka om statsstöd för att exempelvis bygga eller grundrenovera utrymmen som grundundervisningen ska hållas i. Detta är bra eftersom goda undervisningslokaler är A och O för en fungerande inläringssituation:

Undervisningslokaler av god standard avseende till exempel akustik, ventilation och luft, ljus samt goda sanitära förhållanden är några av grundkraven för en välfungerande inläringssituation. (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014, 9)

2.5 Sammanfattning

Byskolorna är historiskt sett grunden till hela landets skolnätverk, men i modern tid blir de allt färre. Det minskande elevantalet i landet gör inte byskolans existens säkrare trots att byasamhällena skulle behöva sina byskolor. Vårt glesbefolkade land gör det dock inte lätt för beslutsfattarna som vill ha en ekonomiskt effektiv skola samtidigt som elevernas skolväg inte får bli för lång.

Byskollärarens yrke är mera än ett jobb. Som lärare i byskolan är man på gott och ont en del av hela bysamhället. Det betyder exempelvis att man riskerar sitt jobb om skolan blir indragningshotad. Byskolans arbetsmiljö gör att läraren ofta trivs och friheten som finns i vardagen skapar unika pedagogiska möjligheter. Att kunna följa med en elevs utveckling under en längre tid är en rikedom.

Debatten om att stänga eller inte stänga de små skolorna verkar vara en evighetsfråga eftersom argumenten både för och emot är starka. Till argumenten som, enligt Sveriges Kommuner och Landsting (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014), stöder den lilla skolans existens hör:

Individperspektivet

Läraren lär känna eleverna i grunden och har möjlighet att möta varje elev på dess egen nivå.

Trygghetsaspekten

En liten skola kännetecknas ofta av en trygg atmosfär där alla barn får känna sig sedda. De sammansatta klasserna har positiva effekter på den sociala utvecklingen.

Närhetsaspekten

Att röra sig utan bil på landsbygden är inte helt problemfritt och därför förespråkar särskilt föräldrar ofta att åtminstone de yngre barnen ska få gå i en skola nära hemmet.

Trafiksäkerhetsaspekter

Trafiken ökar i hela landet, vilket gör att ju längre ett barn befinner sig i trafiken, desto osäkrare är det.

Tidsaspekten

Enligt grundlagen får skolvägens längd inklusive väntetider inte räckta längre än två och en halv timme per dag för yngre än 13 år fyllda barn. Detta är dock väldigt länge.

Bygdens överlevnad

En byskola höjer chansen till att nya invånare, särskilt barnfamiljer, vill flytta till byn.

Distansundervisning

För lite äldre elever kan virtuell undervisning förverkligas.

Till argumenten som, enligt Sveriges Kommuner och Landsting (Bergström, Bergström & Söderberg, 2014), stöder en stängning av små skolor hör:

Högre krav på likvärdig utbildning

Undervisningen ska vara jämlik och av god kvalitet, vilket kan vara svårt att förverkliga på landsbygden.

Ensamarbetsplats för läraren

Ju flera lärare, desto flera impulser och mindre risk att utvecklingen stagnerar.

Svårare och mindre attraktiv skolläsningsfunktion

Rektorn kan leda flera skolor eller själv undervisa - oberoende blir arbetet splittrat.

Svårigheter att möta kraven för formell behörighet

I ett större kollegium är det större chans att kunskap inom alla ämnen finns.

Problem att tillhandahålla stödåtgärder

Ju mindre ort, desto mindre intresse har kommunen att upprätthålla t.ex. butiker och bibliotek.

Demografiska faktorer

Stora kast i elevantal från år till år kan bli ett problem. I Finland handlar det dock ofta mera om pengar än elevantal.

Fristående skolor

Familjer väljer fristående skolor framom kommunala. Detta är dock inte ett så stort problem i Finland.

Otidsliga lokaler

Goda undervisningslokaler är A och O för en funderande inlärnings-situation.

3 Musikämnet

I detta kapitel granskar jag musiken som skolämne. Jag inleder med att studera musik-
ämnets historia och går sedan över till att granska konstundervisningens roll i skolan
idag. Under rubrik 3.3 behandlar jag musiklektionens uppgift, utmaningar och ämneskun-
skap. Kapitlet avslutas med en granskning av musiksalens krav och utmaningar.

3.1 Skolmusikens historia

När musikundervisningen kom in i skolvärlden valde man att kalla ämnet sång. Med
sångundervisningen hade man inte som avsikt att skaffa fram musiker, utan sång ansågs
vara betydelsefullt tack vare det pedagogiska värdet i ämnet. (Suomi, 2009) I den första
läroplanen, folkskolans läroplan 1925, beskrevs sångämnet så här:

Laulunopetuksen tärkein tehtävä oli opettaa laulamaan korvakuulolta sekä sävelmältään että
sanoitukseltaan helppoja ja eloisia lastenlauluja, joiden aihepiirit liittyivät yleensä lasten
elämään ja ympäristöoppiin. Opittuja lauluja laulettiin laulutuntien lisäksi retkillä ja erilais-
ten leikkien yhteydessä. (Suomi, 2009, 69)

Från sångundervisningen i början av 1900-talet har musikämnet idag kommit långt.
Man ville att eleverna skulle få uppleva musiken på nya sätt och började därför utveckla
en mera mångsidig musikundervisning. Redan tidigt började man fundera på att byta
namn från sångundervisning till musikundervisning, men det skulle räcka nästan fyra
årtionden innan det hände. (Suomi, 2009, 73–74)

I läroplanen för folkskolan 1951 beskrevs sångundervisningens mål vara att uppehålla
sångivern samtidigt som sången som ämne skulle ha en uppfriskande uppgift vid sidan
av resten av undervisningen. Ackompanjeringskunskaper på tramporgel ansågs vara
viktigt, men ännu viktigare var det att läraren kunde ge ett gott sångexempel. (Suomi
2009)

På 1960-talet kom Orff-metoden till Finland. Man blev ivrig på den nya metoden, vilket
ledde till att sång, rörelse och spel hamnade lite i skymundan. Nu hade sångundervis-
ningen blivit så pass mycket mera än sång att man 1963 beslöt att ändra ämnets namn
till musik. På 1970-talet utvecklades ämnet ytterligare och när grundskolan grundades
beslöts musikundervisningens arbetssätt vara sång och spel, fonation, gehörsövning,
kreativitet och lyssning. (Suomi, 2009)

I läroplanen 1985 hade läroplanen för musik ytterligare utvecklats. Med hjälp av rätt repertoar skulle man göra eleverna motiverade, men kommunerna skulle själva bestämma musikundervisningens exakta innehåll, mål och timantal. Två år senare kom ett tillägg till läroplanen där skribenterna bestämde att musikundervisningens uppgift skulle vara att lära eleverna att mångsidigt ta emot musik som konstform och förhålla sig positivt till musikkulturen och dess utveckling. (Suomi, 2009, 82)

Läroplanen 1994 innehöll fortfarande sång, spel, lyssning och musik och rörelse, men som helt ny punkt skrevs musikteknologin, som hade utvecklats i början av 1990-talet, in. 1999 publicerades tillägget *Perusopetuksen päättöarviointin kriteerit* och där hade musikämnet delats in i tre: att musicera, musiklyssning och musikkännedom. (Suomi, 2009)

3.2 Konst- och musikundervisningens roll i skolan

Under årtiondena har skolans musikundervisning utvecklats och dess uppgift har varierat. I dagens läroplan ser man så här på musikämnet:

Musikundervisningens uppdrag är att skapa förutsättningar för mångsidig musikalisk aktivitet och ett aktivt kulturellt deltagande. Undervisningen ska hjälpa eleverna att tolka musikens många betydelser i olika kulturer samt i individers och grupperns verksamhet. Genom att bredda musikkunskaperna stärks elevernas positiva relation till musiken, vilket lägger grund för livslångt musicerande. Musikundervisningen ska utveckla en positiv och nyfiken inställning till musik och kulturell mångfald. (LP, 2016, 263 och 142)

Som en del av konstundervisningen är musiken en viktig byggsten i utvecklingen av fantasin och kreativiteten. Endast i konsten är fantasin i fokus och eftersom man idag vill ge eleverna intellektuell kunskap behöver de få träna sin fantasi. Genom konsten kan man även utveckla sin förmåga att föreställa sig framtiden – den som inte finns, men som är möjlig. (Pohjakallio, 2006)

Konstundervisningen är även viktig i utvecklingen av personligheten. Den ger möjligheter till nya upplevelser och förståelse för kreativitet och skulle därför vara viktig på alla stadier från grundskola till universitet. (Jakku-Sihvonen, 2006; Ketovuori, 2006) Konsten erbjuder en chans att utveckla sig själv på ett mångsidigt sätt och att göra egna val. I bästa fall lär man sig i skolans musikundervisning grunden till någon specialkunskap. Den fördjupade inläringen sker ändå i musikinstitut och med övning på eget initiativ. (Jakku-Sihvonen, 2006; Ahonen, 2004)

Inom allmänbildning täcker konst- och färdighetsämnena väldigt viktiga delområden. I musikens fall är den kulturella allmänbildningen viktig. (Jakku-Sihvonen, 2006) Målet med musikundervisningen är att eleven skall få musikaliska erfarenheter och upplevelser och via dem en positiv inställning till musiken. Man eftersträvar att via mångsidiga arbetssätt ge eleven kunskap och färdigheter i att ge och ta emot musikaliska uttryck. (Korkeakoski, 1998) Utan skolans musikundervisning skulle många inte ha chans att dels delta i musikalisk aktivitet med andra och undersöka hur de själva vill göra musik, men dels inte heller förstå all den musik som görs av andra. (Penny, Ford, Price & Young, 2002)

Idag lider musikämnet ofta av att inte uppskattas för sitt eget värde. Konstämnen ses mera som en motvikt till de teoretiska och kunskapskrävande ämnena och hör inte till de mest statusfyllda läroämnena i skolan. (Korkeakoski, 1998, 45) Dagens melodi är ämnesintegrering och när läroplanen 2004 förbereddes lade en arbetsgrupp 2001 fram en nyhet om att bildkonst, handarbete och musik skulle integreras med resten av undervisningen i årskurserna 1–4, medan valbara ämnen skulle införas från årskurs 5. Detta förslag skapade kalabalik och sist och slutligen blev det inte så. (Hyvönen, 2006) Det är viktigt att minnas att integreringen inte kan ersätta en behörig konstämneslärares grundundervisning vilken varje barn har rätt till. (Jakku-Sihvonen, 2006, 8)

Idag har eleverna i grundskolan 7 obligatoriska timmar musik i årskurserna 1–7 och en obligatorisk kurs i gymnasiet. Detta betyder att de enda ämnena som har färre timmar i grundskolan är huslig ekonomi, elevhandledning och B-språket. Om denna timprocent är rätt i proportion med musikens roll i samhället kan funderas på, men bevisat är i alla fall att musiken är ett mänskligt behov. Man känner nämligen inte till en enda kultur där ingen musik skulle finnas. (Hyvönen, 2006)

3.3 Musikläraren

3.3.1 Musiklärarens uppgift

Musiklärarens uppgift är att föra fram mångsidig musik åt eleverna och att uppmuntra dem att se på musiken från olika synvinklar. (Ketovuori, 2006, 66) Det gäller att genom att välja rätt uppgifter få eleverna att känna att de lyckas. Om uppgiften är för lätt uppmuntras inte eleven, medan hen inte ens vill försöka om uppgiften är för svår. De positiva erfarenheterna förbättrar motivationen och just motivationen och inställningen till

musiken är viktigare än färdigheterna i sig. I bästa fall föds en inre motivation som fortsätter utanför skolan, kanske hela livet. (Ahonen, 2004, 163)

Eftersom musikundervisningen enligt läroplanen skall "ge möjlighet till gemensamt musicerande som främjar lärande och delaktighet och stärker elevens självkänsla, samarbets- och initiativförmåga" (LP, 2016, 143) måste musikläraren kunna erbjuda möjligheter att spela olika instrument. Till skillnad från exempelvis instrumentlektioner där man spelar bara ett instrument ska man i skolan få prova på flera olika instrument. (Penny, Ford, Price & Young, 2002)

Inom musikundervisningen kan man stöta på en hel del utmaningar. Samtidigt som det finns en viss frihet i ämnet har man som musiklärare även ett ansvar att följa med. Dagens stora ord som skall synas i undervisningen är exempelvis globalisering och mångkulturalism. (Juntunen, 2007) Musikundervisningen har ändrat en hel del under de senaste fyra årtiondena och idag handlar den om mycket mera än bara sång. Det här betyder att musikläraren måste skaffa sig den kunskap hen inte har för att kunna undervisa i ämnet. (Hyvönen, 1995) Det är också på musiklärarens ansvar att hitta ett sätt som gör att alla, trots personliga förhinder, kan delta i de musikaliska aktiviteterna. (Ketovuori, 2006)

3.3.2 Musiklärarens utmaningar

För att undervisa i musik krävs kunskap, vilken man kan få antingen via utbildning eller via intresse. Huvudsaken är att man kan det man undervisar. (Kilpeläinen, 2010) Man måste exempelvis kunna spela tillräckligt många bandinstrument på tillräcklig nivå för att använda bandspel i undervisningen. (Ketovuori, 2006) För att kunna skapa en mångsidig undervisning är det viktigaste arbetsredskapet att man är kompetent musiklärare. (Unkari, 2012)

En egenskap som musikläraren har nytta av är att hen ser alla elever. Eftersom undervisningen enligt läroplanen "ska vara tillräckligt utmanande med tanke på varje elevs behov" (LP, 2016, 98) krävs det att läraren ser varje elevs behov för att sedan kunna anpassa undervisningen till dem. Det finns en risk att det är de barn som lär sig snabbt som lämnas åt sitt öde i klassrummet, medan de långsammare eleverna får lärarens uppmärksamhet. Det är dock viktigt att minnas att en elev som lär sig snabbt också behöver instruktioner och hjälp. (Wallerstedt, Lagerlöf & Pramling, 2014)

En farlig tanke hos musikläraren som undervisar i sitt favoritämne är att alla tycker att musik är roligt. Faktum är att musik till och med kan vara tråkigt om man inte får rätt sorts utmaningar. (Wallerstedt, Lagerlöf & Pramling, 2014) En annan fördom man som musiklärare måste glömma är att en musikalisk talang är medfödd och att bara vissa kan lära sig musicera. Som lärare måste man utgå ifrån att alla, inklusive läraren själv, kan lära sig musik. (Wallerstedt, Lagerlöf & Pramling, 2014; Ahonen, 2004)

Ännu en viktig egenskap hos musikläraren är att kunna ge uppmuntrande respons, vilken gör att eleverna tror på sina egna möjligheter i ämnet. Responsen skall också hjälpa eleverna att förstå vad de skall lära sig, vad de redan lärt sig och vad de kan göra för att prestera bättre. (LP, 2016) Vikten av det vuxna stödet bekräftas i flera studier som visat att barn som har stöttande och uppmuntrande föräldrar klarar sig bättre i sina musikstudier. (Ahonen, 2004, 144)

3.3.3 Musiklärarens ämneskunskap

Styrsystemet för den grundläggande utbildningen ska garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen samt skapa goda förutsättningar för elevernas växande, utveckling och lärande. (LP, 2016)

Så här lyder läroplanens första mening. I musikundervisningens fall beror en bristande undervisning ofta på bristande yrkeskunskap hos läraren och diskussioner kring detta har pågått länge. År 2006 utkom *Taide-ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä* där skribenterna beskrev sin oro för en framtidsbild där klasslärarutbildningen endast erbjuder ytskrap av musik, bildkonst och handarbete samtidigt som timfördelningen gör att tjänsterna för konst- och färdighetsämnenas ämneslärare till slut försvinner. Det här betyder att allt för många barn i den finska grundskolan inte får yrkeskunnig undervisning i konst- och färdighetsämnena. (Suomi, 2009)

Konst- och färdighetsämnena är viktiga inom utvecklingen av nationalkulturen och även på ett allmänbildande plan. (Suomi, 2009, 87) Det betyder att klasslärarutbildningens obligatoriska musikkurs på ynka 3 studiepoäng i samband med att konstlärartjänsterna minskar utgör ett hot mot våra kulturella traditioner. (Jakku-Sihvonen, 2006, 4)

Det har visat sig att både ämnes- och klasslärare har utmaningar vad gäller musikundervisningen. Ämneslärarna upplever enligt undersökning frågor som berör pedagogik och lärande som utmaningar, medan klasslärarnas utmaningar handlar mera om ämneskunskap och lärarens färdigheter i musik. (Juntunen, 2007, 62) Idag har man ändå gjort lä-

roplanen mera konkret och tydlig angående mål och innehåll, vilket åtminstone delvis kan underlätta även musikundervisningen. (Suomi, 2011)

En utbildad ämneslärare i musik kan jobba i grundskolans låga klasser, men denna chans utnyttjas alldeles för sällan. (Tikkanen, 2011, 30) Även klasslärare specialiserade på konstämnen borde utnyttjas mera, eftersom de idag statistiskt sett undervisar endast lite mera konstämnestimmar än andra klasslärare. (Korkeakoski, 1998, 3) Klasslärarutbildningen ger idag inte tillräckliga färdigheter i att undervisa musik. (Tikkanen, 2011, 29) Med endast grundskolans musik påbyggt av klasslärarutbildningens obligatoriska musikstudier på tre studiepoäng är man idag behörig att undervisa grundskolans låga klasser (årskurs 1–6) i musik. (Pohjakallio, 2006; Hyvönen, 2006) Utöver det är det väldigt få klasslärarstuderande som får en mera omfattande specialisering i musik. (Jakku-Sihvonen, 2006, 8)

Mängden konstundervisning i klasslärarutbildningen har varit oroväckande, eftersom det inte är garanterat att alla elever idag får läroplansenlig musikundervisning. För att kunna ge en kvalitativ undervisning i musik idag är det nödvändigt att som lärare ha musik som egen hobby. Musikläraren förväntas nämligen idag vara en mångsidig musiker, men dessutom ha koll på olika musikkulturer, musikstilar och tidsepoker. Nämnvärt är ändå att det även söker sig musikintresserade studerande till klasslärarutbildningen. (Muukkonen, 2011)

3.3.4 Vem undervisar musik?

Minna Muukkonen har i sin artikel *Koulujen musiikinopetuksen järjestämisen haasteita ja näkymiä musiikin aineenopettajakoulutukseen* presenterat vilken kunskap grundskolans musiklektorer behöver, men även vem det är som undervisar musik. I grundskolan sköts musikundervisningen av en ämnes- eller klasslärare. I gymnasiet sköts musiken av en ämneslärare. Ämnesläraren är behörig att undervisa hela grundskolan och gymnasiet, medan klassläraren är behörig att undervisa grundskolans låga klasser. Dock kan klassläraren fördjupa sig i musik genom att läsa 60 studiepoäng till, vilket ger behörighet för hela grundskolan. (Muukkonen, 2011)

Enligt statistik från 2010 undervisades musiken då av ungefär 600 lektorer eller musiklektorer i huvudsyssla i Finlands totalt ungefär 3000 grundskolor. Av dem var 80 % behöriga, men nämnvärt är att behörigheten i de finskspråkiga skolorna var lite över 80 %, medan de svenskspråkiga skolorna endast hade 40 % behöriga musiklektorer. Antalet

behöriga lärare i svenskspråkiga skolor hade dessutom på bara två år sjunkit med 7 %. (Muukkonen, 2011; Tikkanan, 2011)

Siffran 80 % behöriga lärare gör att musiken har den lägsta behörighetsprocenten av alla läroämnen. Bland konstämnen har man sett ett tydligt samband mellan behörighet och timresurser. Ju färre veckotimmar ämnet har i en skola, desto större är sannolikheten att läraren i ämnet är obehörig. (Muukkonen, 2011)

3.4 Musiksalen

Eftersom musikundervisningen ser så annorlunda ut idag än för 30 år sedan har man under åren anpassat de före detta sångklassrummen till att idag vara praktiska också för andra musikaktiviteter än sång. Idag har man flera och mera invecklade instrument och undervisningsmaterial som ställer högre krav på musiksalen. (Unkari, 2012)

Musiksalen skall idag fungera som övningsrum, förvaring, underhållsutrymme och utrymme för studioverksamhet. Ändå skall man smidigt kunna röra sig mellan klassrummet, förvaringen och skolans ställe att uppträda på. För att kunna förverkliga musik och rörelse måste man ha ett utrymme där man fritt kan röra sig, men en stor gymnastiksal är dålig på grund av den ofta ekande akustiken. Det bästa utrymmet för musik och rörelse är öppet utan hinder, har lägre till tak än en gymnastiksal och passande akustik. (Unkari, 2012)

I materialväg skall dagens musiksal vara ganska välutrustad. Redan i de låga klasserna övar man rytmik via rytm- och stavspelsinstrument. Senast i årskurs 4 börjar bandundervisningen med elgitarr, elbas, klaviatur, trumset och mikrofon. Dessutom hör blockflöjt, gitarr, kantele, piano och rytminstrument som tamburin, claves, shaker, bongos, conga och djembe till grundutrustningen. Av dessa skall ett av instrumenten enligt läroplanen finnas per varje elev i undervisningsgruppen. Instrumentet skall vara pedagogiskt lämpligt och är oftast gitarr, men kan även vara tangentinstrument, kantele eller stavspelsinstrument. (Unkari, 2012)

Allt material som musikundervisningen kräver kan skapa ekonomiska utmaningar för kommunerna. Anslagen har minskat, vilket har lett till att det är svårare att skaffa redskap och material. (Kilpeläinen, 2010, 162) Samtidigt kan man i läroplanen läsa att eleverna "har rätt till avgiftsfri undervisning, avgiftsfria läroböcker och andra läromedel, arbetsredskap och arbetsmaterial." (LP, 2016, 13) Denna balansgång leder till att myck-

et ansvar hamnar på musikläraren. En yrkeskunnig, motiverad lärare klarar av att mångsidigt använda de undervisningsmaterial och -redskap som finns. Dock är det viktigt att minnas att ett mångsidigt material och mångsidiga redskap motiverar både lärare och elever. (Kilpeläinen, 2010, 60)

3.5 Sammanfattning

Musikämnet har idag kommit långt från den ursprungliga sångundervisningen i början av 1900-talet. På 1960-talet kom Orff-metoden till Finland och i och med grundandet av grundskolan på 1970-talet utvecklades ämnet ytterligare. I läroplanen 1994 skrevs för första gången musikteknologin in.

Musiken är ett mänskligt behov och idag behövs musik- och konstundervisningen för att utveckla fantasin. Musikundervisningen krävs även för att förstå värdet av musik. Detta betyder både att eleven själv skall få skapa, men även att eleven lär sig förstå den musik som andra gör.

Musiklärarens uppgift är inte att skapa musiker, utan att väcka ett intresse för ämnet. Alla elever skall få en chans att hitta sitt sätt att musicera och därför krävs en bred ämneskunskap av läraren för att kunna erbjuda någonting för alla. Idag är denna breda ämneskunskap i farozonen i och med att skolornas timfördelning består av allt färre timmar musik, vilket i sin tur leder till att de fasta tjänsterna för konst- och färdighetsämnena försvinner.

4 Forskningsmetod

I detta kapitel redogör jag för min forskningsmetod och hur forskningsprocessen gått till. Jag börjar med att presentera mina forskningsfrågor och granskar efter det den kvalitativa forskningsintervjun med sina för- och nackdelar och kommer in på den semi-strukturerade forskningsintervjun som metod. Efter det presenterar jag urvalet och hur jag valt ut det, medan jag under rubrik 4.4 kommer in på forskningsetiken. Under rubrik 4.5 beskriver jag intervjuprocessen i praktiken och kapitlet avslutas med att jag granskar forskningens reliabilitet och validitet.

Syftet med denna forskning är granska musikens roll i små skolor idag utifrån berättelser av musklärare.

4.1 Forskningsfrågor

- På vilket sätt beskriver lärarna sin musikundervisning?
  - Hurdana övergripande skillnader framträder mellan större och mindre skolor i lärarnas beskrivningar?
  - Hurdana didaktiska fördelar och utmaningar ur musikundervisningens synvinkel kommer fram i lärarnas berättelser?
  - Hur ser lärarna på sin egen undervisning i förhållande till ortens egen läroplan?

4.2 Kvalitativ forskningsintervju som metod

Som forskningsmetod har jag valt att använda mig av den kvalitativa forskningsintervjun. Under denna rubrik öppnar jag upp begreppet.

Eftersom jag är intresserad av lärarnas personliga upplevelser och erfarenheter kring små skolor är mitt mål med forskningen inte att göra en statistisk analys (kvantitativ forskning), utan insikt (kvalitativ forskning). Jag gör därmed undersökningen ur ett kvalitativt perspektiv där jag är intresserad av att ta reda på hur informanterna upplever sin värld. (Bell 2006, 17)

Av de kvalitativa datainsamlingsmetoderna har jag i min forskning valt att använda forskningsintervjun. Forskningsintervjun påminner om en vardaglig diskussion, men är en specifik form av samtal. Syftet och strukturen i diskussionen är inte det väsentliga, utan det man fokuserar på är ämnet och själva innehållet. Forskaren vill veta vad informanterna har för åsikt om ämnet och granskar hela tiden informationen kritiskt och nappar på betydelsefulla ledtrådar. För att under intervjun vara kapabel till detta behöver forskaren förbereda teman att ta upp och frågor att ställa, samt vara medveten om frågeformerna. (Kvale, 1997)

Mina intervjuer klassas som halv- eller semistrukturerade intervjuer. Detta betyder att jag inte använder mig av exempelvis ett stängt frågeformulär där frågorna inte alls kan varieras (strukturerad forskning), men inte heller ett helt öppet samtal som får leda dit det leder (ostrukturerad intervju). (Bell, 2006; Kvale, 1997)

Även om de ostrukturerade och semistrukturerade intervjuerna ser ut att till strukturen likna varandra skiljer sig den semistrukturerade intervjun från den första genom att man nog låter respondenten prata om det hen är intresserad av, men ändå håller en viss struktur i samtalet genom att i stunden välja nästa fråga. Det här ger en bättre garanti på att man under samtalets gång tar upp alla områden. Den halv- eller semistrukturerade intervjun kallas ibland även styrd eller fokuserad intervju. (Bell, 2006)

Fördelen med att använda intervjuer som datainsamlingsmetod är flexibiliteten kring en intervju. Tack vare att man kan ställa följdfrågor kan svaren fördjupas och utvecklas. Tonfall och gester kan tolkas, vilket man inte kan göra i exempelvis en enkätstudie, och materialet man får är ofta rikare än materialet från en enkät. (Bell, 2006)

Den största nackdelen med att använda intervjuer som datainsamlingsmetod är att de tar tid. Intervjuerna tar tid att genomföra, men dessutom tar transkriberingen av dem också mycket länge. När man väl genomfört intervjuerna och transkriberat dem kan även svaren man fått vara svåra att analysera. (Bell, 2006)

4.3 Urvalet

Eftersom syftet med min forskning är att granska musikundervisningen i små skolor ville jag intervju lära med erfarenhet av att undervisa musik i små skolor. Jag kontaktade därför rektorer i små skolor i södra Finland, berättade om min forskning och bad om kontaktuppgifter till den skolans musiklärare.

För att få in så omfattande material som möjligt strävade jag till att hitta fyra lärare som var villiga att ställa upp som intervjupersoner. Lärarna skulle ha erfarenhet i att undervisa musik i små skolor, men sedermera blev erfarenheten i små skolor mindre viktig.

Judith Bell skriver att det inte behöver vara så lätt att få undersökspersonernas samtycke, vilket var scenariot jag och min forskning fick smaka på. (Bell, 2006) Flera potentiella lärare tackade nej, vilket dels berodde på att de inte upplevde att de skötte musikundervisningen ”tillräckligt bra” och dels på att de var rädda att bli igenkända.

Eftersom det visade sig vara svårt att hitta fyra musiklärare i små skolor, men även för att få med en lite större skolas synvinkel, valde jag att som fjärde musiklärare ta med en lärare i en medelstor skola. Den fjärde läraren representerade dock samma årskurser som de övriga lärarna. Alla intervjuade lärare undervisar någon av årskurserna 1–6. Att jag valde att koncentrera mig på de årskurserna beror helt enkelt på att många orter med små skolor byggt upp sitt skolnätverk just så att årskurserna 1–6 finns ute i periferin och årskurserna 7–9 finns i större enheter närmare centrum.

Efter att ha mailat skolornas rektorer fick jag som sagt kontaktuppgifter till musiklärarna. Jag förklarade i det här skedet för musiklärarna vad min forskning handlar om, varför jag vill intervjua dem och gav dem möjlighet att tacka nej, precis som Judith Bell rekommenderar att man ska göra. (Bell, 2006)

Fyra lärare ställde upp för intervju. Nedan beskriver jag informanterna, men använder täcknamn:

Nicke

Nicke har varit i arbetslivet i tio år och har under åren jobbat som musiklärare varierande i både hög-, lågstadiet och gymnasiet. Han har också jobbat på musik- och medborgarinstitut som bl.a. kör-, gitarr- och pianolärare. Nicke spelar själv piano och gitarr, men ser pianot som sitt huvudinstrument. Han gör gig, men har för tillfället inget band att spela med.

Nu jobbar Nicke som musiklärare i fem lågstadier och undervisar alla elever, alltså åk 1–6. Alla skolor är belägna på samma ort, men han har själv pusslat ihop sin läsordning. Fyra av skolorna är små skolor med under 60 elever och en är större, ungefär 180 elever. Han trivs som ambulerande lärare, trots att han ibland måste förflytta sig från en skola till en annan under en arbetsdag.

Nicke är till utbildningen filosofiexamister med musikvetenskap som huvudämne och har även avlagt olika piano-, gitarr- och sångkurser. Med tanke på musikpedagogiken har han lärt sig mycket av sin mentor som även är en stor förebild.

Benny

Benny har jobbat som lärare tidigare, men är inne på sitt första läsår med musik på schemat. Han har själv tagit grundkurser i gitarr, men har inte sysslat med någon musikundervisning alls, förutom på praktikerna under studierna. Skolan som Benny undervisar i har ungefär 50 elever.

Benny har studerat till klasslärare, men har även en ämneslärarexamen för högstadiet och gymnasiet i bagaget. Han undervisar gärna t.ex. bildkonst och gymnastik, men undervisar helst historia. Benny har själv gått i en byskola.

Benny bor inte på samma ort som han jobbar på. Valet är till största delen medvetet: Han vill inte leva och andas den lilla orten och inte heller bo bredvid sina elever. Dock hade det knappast ens varit möjligt att flytta till orten, eftersom små glesbygdsorter sällan har hyreslägenheter, utan mest egnahemshus.

Simon

Simon är utbildad klasslärare. Han undervisar helst gymnastik, men tycker även om språken och omgivningslära. Han utexaminerades för två år sedan och har under de två åren ett års erfarenhet av att undervisa i en skola med ungefär 50 elever. I den skolan skötte han även musikundervisningen för hela skolan: åk 1–2, 3–4 och 5–6.

Simon ville egentligen inte undervisa i musik, men ville som nyutexaminerad lärare vara de andra lärarna till lags och tog hand om musikundervisningen. Han har ingen annan erfarenhet av att lära ut musik, men har ett eget musikintresse. Simons instrument är trummor, men plinkar nuförtiden mest lite gitarr.

Simon bor i samma by som han undervisar i. Han vet att många lärare tycker att man inte ska bo och jobba på samma ort, men honom har det inte stört. Ibland tycker Simon att det vore skönt att bo 10 kilometer från skolan, men för det mesta är det inga pro-

blem. Inte heller det att elever träffar honom privat i byn stör Simon. Tvärtom tycker han att det är bra att eleverna ser att han har en familj och ett liv utanför skolan.

Minna

Minna har jobbat som klasslärare i 30 år och på den nuvarande arbetsplatsen i 26 år. Skolan har ungefär 160 elever och Minna bor på gångavstånd, vilket hon tycker att är väldigt bra. Just nu är hon klasslärare för åk 2, men undervisar också engelska i åk 6 och musik i åk 1. Hon har erfarenhet av att undervisa musik från åk 1–4, men har inte undervisat i en mindre skola än 100 elever.

Minna är utbildad klasslärare, alltså pedagogie magister och undervisar helst modersmål. När hon kom till sin nuvarande arbetsplats hörde det till att hon skulle hålla musikundervisningen i sin egen klass. Efter det har hon även undervisat andra klasser, eftersom det inte varit så många andra som vill hålla musikundervisningen och för att hon spelar piano.

Egentligen är dans Minnas grej, men den säger hon att är ganska lätt att integrera i musikundervisningen. Dessutom spelar hon piano och sjunger. Minna har även lite erfarenhet av att hålla pianolektioner för nybörjare.

Minna bor på gångavstånd från skolan hon undervisar i. Hon njuter av att kunna promenera till jobbet och inte behöva ta bilen. Hon kommer också ofta in på veckosluten och gör färdigt arbetsuppgifter för att ha mindre stress i veckan. Minnas elever har också gått i samma skola, men har gått ut. Hon minns inte att det skulle ha funnits problem, men tycker ändå att det är lite lättare nu när hon inte längre är jämnårig med föräldrarna.

En nackdel med att bo nära jobbet är att Minna inte kan vara anonym, utan stöter på elever och föräldrar i exempelvis butiken. Hon upplever ändå att det inte stört henne.

4.4 Etiska reflektioner

Jag har bekantat mig med Forskningsetiska delegationens nio centrala utgångspunkter för god vetenskaplig praxis ur forskningsetiskt perspektiv. (TENK, 2012) Jag har även följt direktiven och exempelvis skaffat behövliga forskningstillstånd.

Eftersom pedagogik hör till humanvetenskaperna har jag även bekantat mig med Forskningsetiska delegationens etiska principer för forskningsområden som räknas till humanvetenskaperna. (TENK, 2009) Denna forskning uppfyller de tre principerna:

- 1) Alla respondenter deltog frivilligt
- 2) Jag har bemött varje respondent med respekt och forskningspublikationen är skriven med hänsyn till dem.
- 3) Forskningsmaterialet hålls konfidentiellt under arbetets gång och förstörs när arbetet är färdigt. Medan jag skrivit texten har jag tänkt mycket på formuleringar för att ta hänsyn till respondenternas personliga integritet.

Jag lovade ingen anonymitet, eftersom det skulle betyda att inte heller jag som forskare skulle få veta vad informanterna svarat. (Bell, 2006, 57) I en intervjusituation är detta praktiskt omöjligt. Däremot tydliggjorde jag vem som kommer att ha tillgång till det material de lämnade, men att jag strävar efter att skriva rapporten på ett sätt som inte avslöjar deltagarna. (Bell, 2006, 64; Kvale, 1997, 109)

Särskilt eftersom det fanns tvivel bland lärarna som tackade nej till att delta i forskningen ville jag vara noggrann med att de lärare som deltog vet vad de gav sig in på. I början av varje intervju förklarade jag på nytt vad forskningen går ut på och varför jag ville intervjua just dem.

Jag frågade alla informanter om de godkände att jag spelade in intervjuerna. Att de godkände det gjorde att jag kunde dokumentera alla svar som informanterna gav. På så sätt kunde jag analysera intervjuerna grundligt och även använda ordagranna citat. (Bell, 2006, 159)

4.5 Intervjuerna i praktiken

4.5.1 Planering och genomföring

Jag började planera intervjuerna i december 2018. Medan jag skrev litteraturoversikten för denna forskning skrev jag ner idéer på intervjufrågor, vilka jag sedan utvecklade. Jag delade in frågorna i olika ämnen och funderade på hur jag skulle gå från ämne till ämne i en logisk ordning.

Jag presenterade mina intervjufrågor för min handledare och min skrivargrupp. Tillsammans funderade vi utifrån forskningsfrågorna om jag tagit upp alla väsentliga teman i intervjufrågorna. Gruppen hade goda idéer och jag formade om formuläret en aning. Jag använde samma intervjufrågor som grund för alla intervjuer och frågorna finns som bilaga (Bilaga 1).

I februari-mars 2018 genomfördes alla intervjuer. Intervjuerna gjordes individuellt och för att skapa en så naturlig stämning som möjligt fick intervjupersonerna själva föreslå tid och plats. Alla informanter godkände att jag spelade in intervjuerna.

Intervjuerna gick i alla fyra fall av stapeln efter en arbetsdag. När de avslutade sin sista lektion för dagen höll de oftast en kort rast efter vilken jag dök upp och vi satte igång. Vi träffades i lärarrummet och gick i tre fall till ett klassrum, men intervjun med Simon hölls i ett mötesrum.

På grund av att alla intervjuer skedde på eftermiddagen var alla informanter en aning eftermiddagsdåsig. Jag hade ändå förberett mina frågor så att vi började med lätta frågor om dem själva, vilket lättade upp stämningen och gjorde att vi på ett smidigt sätt kom in i givande diskussioner.

4.5.2 Transkribering och analys

Alla intervjuer transkriberades i sin helhet. För att granska mitt eget arbete transkriberade jag den första intervjun innan jag genomförde resten. Den största insikten jag gjorde var att de långa pauserna, som de kändes under intervjun, inte var så långa i verkligheten. Detta försökte jag bli bättre på i de resterande intervjuerna.

Varsinkin aloitteleva haastattelija pyrkii täyttämään kaikki hiljaiset hetket omilla kommenteillaan ja lisäkysymyksillään. Tästä saatta seurata että hän ei milloinkaan saa toivomaansa vastausta. Toisena seurauksena voi olla, että haastateltava oppii antamaan liian lyhyitä vastauksia, koska hän luulee haastattelijan odottavan niitä. Kokemuksen lisääntyessä haastattelija kuitenkin saa huomata, että hiljaisuus voi synnyttää syvällisemmän vastauksen. (Hirsijärvi & Hurme, 1988, 100)

Ett avsnitt ur den totalt 64 sidor långa transkriberingen finns som bilaga (Bilaga 2).

Jag analyserade först materialet utifrån teman respondenterna tog upp som följd på mina frågor. Efter en första analys gjorde jag en till där jag frångick mina egna teman. Istället uppenbarade sig så småningom nya teman, enligt vilka jag ordnade mitt då ännu oredi-

gerade intervjumaterial. En tredje analys gjordes i farten samtidigt som själva texten i kapitel 5 kom till. Då analyserade jag noggrannare detaljerna inom ett stort tema.

4.6 Reliabilitet och validitet

Under denna rubrik granskar jag reliabiliteten och validiteten för denna forskning. Med reliabilitet menas tillförlitlighet och granskar huruvida jag som forskare skulle få samma svar om jag gjorde forskningen en tid senare. Reliabiliteten mäter alltså huruvida samma tillvägagångssätt skulle ge samma resultat någon annan gång under samma omständigheter som nu. (Bell, 2006, 117)

Eftersom informanterna pratade utifrån sina egna erfarenheter tror jag att de skulle vara ganska lika om jag intervjuade dem igen. Flera informanters svar påminde även om varandra, vilket tyder på att vissa fenomen förekommer på olika håll. Eftersom jag rörde mig endast i södra Finland kan man dock tänka sig att resultatet skulle bli annorlunda om en liknande forskning gjordes längre norrut i landet.

Med validitet menas giltighet och granskar huruvida en annan forskare skulle komma fram till samma slutsats under samma omständigheter, men med sina sätt att mäta. Validiteten mäter alltså om man som forskare verkligen mäter det man vill mäta. (Bell, 2006, 117)

För att försäkra sig om validiteten i en forskning lönar det sig att prata med kolleger för att diskutera exempelvis intervjufrågor och fundera på om de är ändamålsenliga för just det jag vill mäta. (Bell, 2006, 118) Tack vare min skrivargrupp och handledare har jag haft möjlighet att få respons på mina intervjufrågor och på så sätt stärka validiteten. Respondenterna beskrev sina egna erfarenheter och tankar, så därför tror jag att en annan forskare skulle få ungefär samma resultat som jag fick. Dock handlar resultatet mycket om hur just mina fyra informanter upplever olika fenomen och kan därför skilja sig från fyra andra lärares upplevelser.

5 Analys av intervjuerna

Innan jag började planera intervjuerna läste jag in mig ordentligt i ämnet, som egentligen består av två delar. Jag bekantade mig med den lilla skolan och byskolan och undersökte också musiken som läroämne. Med ordentligt med fakta om ämnena började jag planera och genomföra de fyra intervjuerna.

Jag analyserade materialet flera gånger och så småningom växte olika teman fram. I detta kapitel kommer jag att presentera intervjumaterialet enligt följande teman:

- 1) Lärarnas syn på sin musikundervisning
- 2) Musikläraren
- 3) Skillnader mellan stora och små skolor

5.1 Lärarnas syn på sin musikundervisning

Under denna rubrik presenterar jag lärarnas syn på sin musikundervisning. I kapitel 5.1.1 utreder jag hur informanterna förverkligar sin undervisning i förhållande till läroplanen. I kapitel 5.1.2 redovisar jag för vilka delar av läroplanen respondenterna tycker att är lätta eller svåra att förverkliga.

5.1.1 Undervisningen i förhållande till läroplanen

Alla informanter hade bekantat sig med både den nationella och deras egna lokala läroplaner. Benny lyfter fram att det är väldigt stor skillnad mellan den nationella och den som finns på orten man råkar börja jobba på. I den lokala läroplanen han nu följer är önskemålen mera specifika, men han säger att det kan variera mycket mellan olika orter eftersom det är vanliga lärare som skriver dem.

Nicke har suttit med i skrivgruppen för sin lokala läroplan. Han åtog sig uppdraget eftersom han tänkte att det skulle bli en rolig upplevelse, men arbetet blev ändå någonting helt annat än vad han hade förväntat sig. Gruppen han arbetade i var väldigt brokig och inte alltid helt överens. Nicke är ändå efteråt ganska nöjd med vad själva musikgruppen åstadkom, trots att han hade velat skala ner innehållet ännu mera. Slutresultatet blev att den lokala läroplanen på Nickes ort innehåller väldigt mycket som man borde hinna med.

Minna upplever att även hennes orts lokala läroplan innehåller väldigt mycket man borde hinna med – särskilt i de högre klasserna. Hon tycker att läroplanen är svår och väldigt omfattande med tanke på att hennes skola endast erbjuder eleverna en lektion musik i veckan.

Benny ser på sin läroplan från en annan synvinkel. Han upplever att den är välgjord eftersom den har ett tillräckligt digert material med tanke på att även hans skola erbjuder eleverna en musiklektion i veckan. Det mesta känns för honom som att det går att förverkliga och han är tacksam över att den skrivits så pass konkret att han direkt kan välja någon uppgift att förverkliga, till skillnad från den nationella läroplanen som är mera övergripande.

Simon hade bekantat sig en aning med den lokala läroplanen för orten han undervisade på, men själva musikdelen har han inte helt under kontroll. Han hade ändå läst igenom och visste i teorin vad han skulle ta upp. Han försökte sitt bästa, men på grund av att musikundervisningen krävde förutsättningar som han inte hade kunde han inte förverkliga allt som han ville.

De tre andra respondenterna tänker mycket på läroplanen och har den även som grund när de planerar sin undervisning. Nicke och Benny följer läroplanen särskilt för att ha någonting att hänvisa till om ifrågasättanden skulle uppstå:

Jag tycker att står det där så kan jag alltid motivera varför jag gör en viss sak och hänvisa då till mitt styrdokument. Jag är ju tjänsteman. Och jag ska göra mitt jobb. (Benny)

Förutom det som står i den lokala läroplanen tar Benny även in egna uppgifter. Nicke upplever däremot att läroplanen redan är en tidsmässig utmaning och att han måste välja mellan allt som han förväntas göra. Han ser det dock som en fördel att han jobbar i många skolor, eftersom han då kan dra alla sina skolor över samma kam.

Både Nicke och Minna tycker att man ska ta läroplanen med en nypa salt och inte bli bekymrad fast man inte hinner med allt:

Man kanske som äldre lärare är mindre rädd att lämna bort vissa delar, än som yngre och tycker att man ska följa allt och blir i panik för att man inte hinner med det ena eller det andra. (Minna)

För att också eleverna skall vara mera medvetna om läroplanen och vad som förväntas av dem får Minnas elever göra en självutvärdering som grundar sig på en del av läroplanens innehåll. Åt tvåorna har hon exempelvis gjort en musikpärm där det på en sida

räknas upp vad man ska kunna i musiken. Självutvärderingen har fungerat bättre och sämre, beroende på eleverna.

5.1.2 Tillämpning av läroplanen i praktiken

Inte har jag någonting direkt specifikt att ”det här är så svårt”. Man skrapar lite på ytan överallt så blir det bra. (Nicke)

Till innehåll som för Benny känns ganska lätta att förverkliga hör att sjunga och att låta eleverna lyssna och uttrycka sina tankar och erfarenheter om musiken. Dessutom lyfter han upp rytm och rörelse som lätt och ganska tacksamt innehåll, eftersom ganska många har det i ryggraden. Han understryker dock att elever som inte sysslat så mycket med rytmik eller som inte har grovmotoriken i skick kan ha svårare att hålla takten.

Som en stor gemensam utmaning med tanke på förverkligandet av läroplanernas innehåll lyftes musikteorin upp av alla fyra respondenter. Minna säger att teoridelen är svår, även om innehållet inte ännu är så avancerat. Hon tycker att det inte spelar så stor roll om de lär sig det, eftersom de som är intresserade ändå spelar och lär sig teorin på annat håll. Hon understryker att det vore viktigare att väcka ett intresse för musik hos eleverna:

Det skulle vara viktigare att de får ett intresse och liksom en positiv relation till musik, än det att man timme ut och timme in lär sig noterna. (Minna)

I teoriväg tar Minna med de yngsta egentligen bara upp rytmer via klappar. Noter har hon i åk 4 försökt lära ut genom att först spela blockflöjt och efter det förklara hur notationen fungerar. Benny har närmat sig notation genom att gå igenom ”grundläggande noter” (med vilket jag antar att han menar stamtonerna).

För Benny handlar teoriutmaningen mest om att han inte har kompetens att lära ut teori. Han upplever att det är svårt att förklara vissa teoretiska delar då han har elever vars enda relation till musik är att de lyssnar på musik. Dessutom tycker han att hans lokala läroplan lämnar honom med diffus information om vilka delar av teorin han egentligen ska lära ut. Han tycker att det finns väldigt mycket utrymme för tolkning, trots att det är skrivet ganska konkret.

Också Nicke har upplevt svårigheter med att lära ut teori. För honom är det särskilt taktarterna som vållar huvudbry. Det tar tid för hans elever att förstå hur halv- och fjärdelsnoter hänger ihop och upplever taktartslektionen som den ”jobbigaste timmen på hela året” – åtminstone ur elevperspektiv.

För Simon var själva spelandet den svåraste delen i hans lokala läroplan och även Benny håller med om detta. Simon ville ge eleverna möjligheten att få spela, men hade problem med att det rådde brist på material. Han löste problemet på ett sätt som han själv inte var nöjd med, men det fungerade: Han närmade sig instrumentet, i det här fallet piano, genom att teoretiskt lära ut ackord. Ackorden flyttade han sedan till klaviatur som han kopierat upp på A3or åt alla elever. Spelandet blev verklighet när eleverna i tur och ordning fick gå till det riktiga pianot och spela samma sak som de övat på pappren.

Nicke har stött på utmaningar angående psalmsång. I den stora skolan han undervisar i får de elever som hör till kyrkan undervisning i religion, medan de elever som inte hör till kyrkan får undervisning i livsåskådning. I Nickes små skolor får alla elever, oberoende om de är inskrivna i kyrkan eller ej, undervisning i religion.

Religionsundervisningen påverkar Nicke eftersom han i de små skolorna när som helst kan sjunga psalmer, vilket han tycker hör till allmänbildningen, exempelvis på Runebergsdagen. I den stora skolan är Nickes musikgrupper blandningar av både dem som får undervisning i religion och dem som får undervisning i livsåskådning. Det här betyder att han inte kan sjunga psalmer på musiklektionerna, eftersom det upprör föräldrar till livsåskådare, men klassläraren som undervisar religion vill inte heller sjunga psalmer med eleverna. Det här leder i sin tur till att eleverna som läser religion i Nickes skola inte lär sig psalmer.

5.2 Musikläraren

Att bara de trallar och sjunger när de går från lektionen, så då har man ju lyckats! (Minna)

Under denna rubrik analyserar jag respondenternas svar på att de fått granska sig själva. Detta kapitel delas in i två spår som i sin tur är indelade i två. Under rubriken *Musiklärarens kompetens* (5.2.1) kommer jag in på *Musik i lärarutbildningen* (5.2.1.1) och *Musiklärarens stödnät* (5.2.1.2). Under rubriken *Vem ska undervisa musik?* (5.2.2) behandlar jag *Musikämnets utmaningar* (5.2.2.1) och ställer frågan *Klass- eller ämneslärare?* (5.2.2.2)

5.2.1 Musiklärarens kompetens

Av mina fyra respondenter kände endast två att de hade tillräcklig kunskap i musikämnet de undervisar. Benny säger sig klara grunderna, men skulle vilja kunna mera så att han skulle bli mera bekväm med ämnet. Han skulle också vilja kunna spela flera instrument och kunna visa, eftersom han upplever att han i så fall kunde ge eleverna mera. Dock har musik aldrig varit hans fokusområde.

Minna känner att hon har tillräckligt med kunskap för att undervisa de låga klasserna. Hon skulle dock vilja kunna lära ut flera instrument, men hon kan inte spela andra instrument än piano. Minna understryker ändå att det viktigaste med musikundervisningen är att kunna förmedla intresset, glädjen och inställningen till musiken.

Också Nicke upplever sig ha tillräcklig kunskap för den nivå han undervisar. När han jämför sig med musiklärare som varit längre i branschen anser han sig dock inte riktigt vara på samma nivå. Han känner ändå att han kan ge eleverna det han vill, vilket också gör att han trivs med sitt jobb.

Simon hade minnen av när han själv gick i skolan och hur roliga musiklektionerna var. När han själv fick uppgiften att undervisa ämnet märkte han snabbt att han saknade kunskapen att själv hålla den. Han kämpade med att bygga upp undervisningen och upplevde att det inte längre var roligt, utan mera jobb.

Även Benny lägger ner mycket tid på att planera. Han vill testa allt innehåll med någon annan innan han ställer sig framför eleverna och han jobbar mycket för en lektion:

Jag skulle vilja kunna gå in och så att säga dra ur ärmen. Men jag planerar mycket. Mycket går åt till att tänka igenom musik. (Benny)

Trots det här tycker Benny att det känns bra att undervisa musik. Mycket bygger på den egna bakgrunden, vilken i hans fall gör musikundervisningen tänkbar. Han frågar sig varför man skulle ta emot musikundervisningen om det inte känns bra?

Simon tog emot musikundervisningen trots att det inte kändes bra. I hans fall upplever han att han hade goda idéer, men att han på grund av olika orsaker, mest materialbrist, inte lyckades förverkliga dem. Han frågar sig dock om han kanske hade lite för stora drömmar och att det därför kändes som att han misslyckades. Det han försökte ge eleverna lyckades han trots allt ge dem.

5.2.1.1 Musik i lärarutbildningen

När Nicke jämför sig med klasslärare som undervisar musik upplever han att han och klasslärarna är på helt olika nivåer. Också från jobbet med läroplanen där han fick samarbeta med klasslärare bekräftades detta då flera av klasslärarna i hans grupp inte hade koll på grundläggande musikkunskap. Han har även erfarenhet av klasslärare som från sin utbildning inte fått en tillräcklig grund för att undervisa ämnet.

Både Benny och Simon bekräftar detta. Benny upplever sig undervisa ganska vind för våg. Han har gått den obligatoriska musikkursen i sin klasslärarutbildning, men upplever att kursen var väldigt begränsad. Benny valde att inte välja tilläggskurser i musik.

Också Simon har gått den obligatoriska musikkursen i klasslärarutbildningen, men anser sig ha lärt sig det mesta av det han kan på fritiden då han spelat trummor. Han hade fått idéer från sin utbildning, men märkte när han kom till den lilla skolan att han inte kan använda den kunskap han hade fått. Den största utmaningen var att resurserna var begränsade, så materialet påverkade vad han kunde göra.

I den obligatoriska musikkursen ingick ett musikprov som Simon berättade om. Man skulle göra ett prov på ett kompinstrument och Simon valde piano, då med inställningen att han ville lära sig någonting nytt. Senare började han ändå ångra att han inte valde gitarr, eftersom det hade varit lättare.

Jag tänkte att jag skulle lära mig någonting nytt, men sen var det ändå lite svårare än jag trodde. Jag tänkte att det skulle ha räckt att bara göra ackord, men sen skulle man egentligen lite ha borda kunna spela melodi där samtidigt. (Simon)

Också Nicke tycker att man absolut borde lyfta fram gitarren mera i klasslärarutbildningen, istället för pianot.

Nog är piano ju bra, men jag tycker att gitarren är ändå lättare att lära sig sen och bara som komp tycker jag man bra klarar sig med den i lågstadiet. (Nicke)

I arbetslivet upplevde Simon ackompanjerandet som ett stort pressmoment. Han upplevde att han inte kunde vara den musikaliska förebild han hade velat i och med att han inte kunde spela gitarr eller piano. Simon tog dock med sina egna trummor några gånger för att hålla klubbtimmar och för att få undervisa *sitt* instrument.

Benny spelar gitarr och ser många fördelar med det. Han tycker att det vore roligt att kunna spela piano eftersom det har bättre klang, är mera bärande och för att eleverna har

lättare att följa med rytm och melodi. Fördelarna med gitarr är ändå att man inte behöver sitta vänd mot pianot eller titta bakåt.

När det är dags för fest vill man i Bennys skola ha någon som ackompanjerar på piano. Man har löst problemet genom att till festen ta in en utomstående pianist. Detta tycker Benny är bra så att ingen mot sin vilja behöver spela för hela skolan. Dock understryker han att det borde finnas en pianist i varje skola.

Faktumet att Minna spelar piano gjorde att hon då hon anställdes på skolan fick ta hand om musikundervisningen. Förutom det säger hon att det inte är många som vill sköta musikundervisningen, men att den största orsaken nog ändå är att hon kan spela piano och sjunga.

5.2.1.2 Musiklärarens stödnät

Simon var tudelad när han försökte förklara sin kunskapsnivå. Å ena sidan upplevde han att han inte hade tillräckligt med kunskap. Å andra sidan har han gått klasslärarutbildningen och den obligatoriska musikkursen, vilket gör att han känner att han borde kunna mera än han gör. Att inställningen till musik på hans arbetsplats var att överleva från en lektion till en annan gjorde inte jobbet lättare.

Simon kände sig ensam ansvarig för musiken. Han hade velat ha mera stöd av sina kolleger, men de hade redan gett upp hoppet. Om Simon berättade om sin ängslighet eller frustration angående musiken sopades problemet under mattan med ett ”Vi vet.”, men en vilja att hitta lösningar lyste med sin frånvaro.

Också Nicke känner sig ofta ensam som musiklärare. Han får nog stöd, men upplever ofta att hans kolleger inte förstår vad musikundervisningen går ut på. Ibland känns det för honom som att han bara dyker upp, eftersom han besöker så många skolor under en vecka. Ibland har Nicke till och med bland eleverna känt att de inte förstår vad han gör där och att musik är ett ämne bland alla andra.

Minna upplever sig inte vara ensam som musiklärare, utan ser mera på ämnet som ett bland alla andra. Hon och skolans andra musiklärare har inte heller något samarbete gällande musiken, förutom inför fester. Inför fester är också i Bennys fall enda gången han samarbetar med sin musiklärarkollega.

Benny upplever att musiken har en ganska liten roll på hans arbetsplats, men att den inför fester plötsligt blir viktig:

I vardagen är det inte så jättemycket musik, men sen när det är fest så ska det vara och då ska det fixas. Så det skulle kanske kunna vara lite mera jämlikt. Tycker jag personligen.
(Benny)

5.2.2 Vem ska undervisa musik?

Jag är inte utbildad musiklärare, utan jag är utbildad klasslärare. (Simon)

Varje skola har sin egen lösning på hur man sköter musikundervisningen. Minna tycker att den optimala lösningen vore att klassläraren själv skulle undervisa musik. Hon tycker att man borde sjunga lite varje dag så att man får in musiken i vardagen och för att det ska bli ett litet avbrott i det övriga man gör. Det här gör hon ofta själv i sin undervisning.

Också på Simons arbetsplats har man funderat på att spjälka upp den ena 45 minuters lektionen i veckan till en kvart under tre dagar. I det här fallet var orsaken dock mera negativ, eftersom musiklektionen i den skolan handlade om att överleva. Därför tyckte man där att tre gånger 15 minuter vore bättre och att man då bara skulle behöva sjunga lite.

I Minnas förslag skulle ändå den längre musikstunden hållas kvar. Där kunde man ta upp mera teori och lyssnande. Hon understryker också att 45 minuter är för länge för de yngsta att bara sjunga. Istället krävs mycket variation och rörelsesånger.

Benny tycker att det hör till klasslärarens uppgift att undervisa musik i sin egen klass:

Jag tycker att om du har utbildat dig så ska du väl klara av att testa i alla fall. (Benny)

Han har ändå märkt att musiken är ett ämne som man antingen vill ha eller absolut inte vill ha. Själv hör han till dem som inte tycker så, utan tycker att man nog kan försöka. Därför tog han gärna emot musikundervisningen då han började på sitt nuvarande jobb.

Simon valde däremot att tacka ja till att sköta musikundervisningen mest för att vara trevlig. Han ville verkligen ha jobbet och trodde sig ha bättre chanser att få det om han tog emot musikundervisningen. Senare märkte han också att han att han nog var det bästa alternativet till musiklärare i det lilla kollegiet.

Minna sköter musikundervisningen mest av praktiska orsaker. När hon började på sin nuvarande arbetsplats ingick det i hennes arbetsuppgifter att undervisa musik och efter det har musiken hängt kvar. Orsaken till detta är att många andra vägrar och att hon spelar piano.

Minnas största motivation är eleverna, både i musik och i andra ämnen. Hon tycker att det är roligt att se att de blir ivriga och tycker att någonting är roligt. Hon njuter även av att barnen kommer och frågar om de nästa lektion kan göra någonting specifikt.

Benny får en stor del av sin motivation till musiken hemifrån. Hans sambo är nämligen klasslärare specialiserad på musik. Dessutom upplever han att musiken fyller klassen med positiva känslor och att eleverna tycker om ämnet. Även musikens kalla fakta och positiva inverkan på individen motiverar honom att dela med sig av det han kan.

Nicke trivs med att undervisa musik, sitt ämne. Han njuter av att arbetet är så pass varierande med allt från klapp och klang i de lägsta klasserna till teori, musikhistoria, spel och sång i de högre klasserna. Han hoppas och tror att han är bra på vad han gör, vilket också motiverar honom i vardagen.

5.2.2.1 Musikämnets utmaningar

Alla fyra respondenter uttryckte i något skede av intervjuerna att musik är ett utmanande ämne. Simon tyckte att musik, liksom också exempelvis gymnastik, gör lärare osäkra. Också Nicke hade sett lärare bli osäkra när det är dags för musikundervisning. Simon lyfte fram att ämnet är utmanande för att det är svårt att hålla i trådarna och hålla koll på ljudnivåer. Att få barnen att lyssna blir enligt honom också svårare hela tiden.

Minna säger att det i längden kan bli tungt att hålla musik. Det är en av de lektionerna som kräver att man som lärare själv är aktiv hela tiden. Det är inget ”stillasittande ämne” som Benny uttrycker det. Musiklektionerna har en annan intensitet än många andra lektioner och därmed blir även ljudnivån högre – den ska bli högre. Han har också märkt att musikämnet upplevs som att man måste bjuda mera på sig själv. Man måste öppna sin mun och visa och röra på sig.

Faktumet att musiken är ett ganska synligt ämne kan vara en av orsakerna till att man inte vill undervisa det. Benny skulle till exempel inte vilja undervisa en hel skola i musik. Han säger att han inte är tillräckligt kompetent och skulle inte kunna ge eleverna den musikundervisning de är berättigade. Enligt honom kan det delvis bero på självkri-

tik, men att han inte heller har den utbildning han borde för att undervisa en hel skola i ämnet.

Benny har märkt att vissa lärare inte tycker att man behöver kunna så mycket för att undervisa musik, men själv ställer han ganska höga krav på hur hans musikundervisning ska se ut. Han vill kunna följa läroplanen, men har märkt att alla inte har samma ambitioner. Också Nicke har märkt att många lärare ställer kraven lägre än vad läroplanen innehåller och har varit med om att man inte gör annat än sjunger på musiklektionerna.

Simon vet hur bra musiklärare kan vara och därför känner han att han inte lyckades i sitt uppdrag. Också Minna har kolleger som inte är glada att undervisa musik, eftersom de känner att de inte kan ge tillräckligt. ”Men vad är nu sen tillräckligt?” frågar sig Benny:

Jag menar inte har man nu så jättestora krav på sig själv heller alltid i alla ämnen, men musik är på något vis så där tabubelagt att ”Nej nej nej, jag rör inte det!” När man pratar med någon lärare så är det alltid jo eller nej. (Benny)

Benny tror också att situationen skulle vara en annan om det fanns bättre material. Han saknar mera praktiska tips och lektionsunderlag som skulle underlätta planeringen en hel del. Dock är han tacksam över den lokala läroplanen på hans ort eftersom den är så pass konkret. De konkreta punkterna i läroplanen gör också att han tycker att klasslärare borde kunna så pass mycket att de utifrån förslagen skulle lyckas åstadkomma musikundervisning för åtminstone sin egen klass.

Det är inte bara musiken som är ett ämne som lärare duckar för. Simon säger att många praktiska ämnen är svåra för klasslärare att undervisa. Han har exempelvis upplevt att väldigt många tackar nej till gymnastik, kanske eftersom man förväntas ha en lite sportig personlighet.

Också Minna nämner gymnastik i listan på ämnen som är sådana som man antingen vill ha eller absolut inte vill ha. Dessutom nämner hon handarbete, småslöjd, men även fysik och kemi. Man måste helt enkelt vara lite extra intresserad och insatt för att undervisa de ämnena.

På Minnas arbetsplats har det ofta blivit så att en lärare undervisar ett mindre populärt ämne för hela skolan. Hon säger att rektorn är väldigt medveten om vilka ämnen lärarna är duktiga på och intresserade av och att han i mån av möjlighet försöker beakta det när han gör läsordningarna. Ibland är det ändå någon som är tvungen att ta något ämne den

inte är intresserad av, men Minna säger att det går bra att sätta sig in i ett extra ämne då och då i och med att rektorn är så pass hänsynsfull.

Alla fyra respondenter har upplevt det svårt att få vikarier till musiken. Minna ändrar i läsordningen så att inte vikarien behöver hålla musiken om hon råkar vara borta en musikdag. Benny tror inte att han skulle få någon vikarie om han skulle ringa och säga att han har 6 timmar musik. Istället skulle det vara lättare att välja ut andra ämnen och ha ”en lugn dag”. Nicke tror inte att någon av vikarierna på hans skolors vikarielistor skulle vilja vikariera musiken, men understryker också att skolledningen borde jobba lite mera med att få musikvikarier. När han är borta händer det sig nämligen att man struntar i att ha musik överhuvudtaget.

Också Benny har märkt att musiklektionen ofta faller bort, men då på grund av att det är endast en lektion i veckan och något lov eller specialprogram råkar inträffa samtidigt. Att musiken skulle falla bort avsiktligt händer i Bennys fall inte, men han tror att sådant nog förekommer bland alla konst- och färdighetsämnen.

5.2.2.2 Klass- eller ämneslärare?

Eftersom jag hört diskussioner om klassläraryrkets upplägg frågade jag respondenterna om de kan tänka sig en skola där klassläraren skulle ersättas av ämneslärare. Minna tyckte att de lägsta klasserna absolut behöver ha en klasslärare för trygghetens skull. Hon underströk att tryggheten i början av skolgången är mycket viktigare än faktakunskapen.

Simon håller med om att klassläraren är viktig och att stoffet inte ännu är så invecklat. Han tycker att det är bra att klassläraren kan flera ämnen och att det egentligen är didaktiken som är viktigare. Med många didaktiska knep kan man ändå undervisa många läsämnen, exempelvis språkundervisningen, men de praktiska ämnena är svårare för klasslärarna att ha hand om, säger Simon.

Benny tycker inte att det är så farligt om någon enstaka utomstående lärare kommer in och håller en lektion för de yngsta, men ser att det absolut måste finnas en klasslärare som har huvudansvaret. Han lyfter upp tryggheten med sitt ställe, sin plats, sin låda och sin rutin och understryker att skolgången ska vara familjär för de yngsta. I den åldern handlar det mera om didaktik och omsorg än om ämnet i sig.

För årskurserna 5–6 kan ämnesläraralternativet diskuteras. Benny funderar kring att ta in en ämneslärare i exempelvis fysik som skulle göra jättefina laboreringar som inte en vanlig klasslärare är så insatt i. I Minnas skola har det i praktiken blivit så att de äldsta har ämneslärare eftersom den lärare som kan finska bäst undervisar finska, den lärare som kan engelska bäst undervisar engelska och så vidare. Det har lett till att det naturligt kommit in flera lärare i bilden, ju äldre eleverna har blivit. Detta tycker Minna att är ett bra sätt att förbereda sig för årskurs 7 där så gott som alla ämnen har olika lärare.

Benny har erfarenhet av att en ämneslärare i exempelvis musik kommer in och sköter endast musikundervisningen. Han berättar att det finns två sidor med att ta in en ämneslärare. Han har nämligen sett väldigt dåliga exempel på det här där musikläraren kommer in, men tycker egentligen inte alls om åldersgruppen utan skulle egentligen vilja undervisa äldre elever. Däremot har han också varit med om att upplägget fungerat hur bra som helst och att undervisningen varit kvalitativ.

Eftersom Simon inte riktigt visste hur han skulle förverkliga musikundervisningen utan ordentligt material hade han hellre tagit in en ämneslärare i musik för att förverkliga en kvalitativ musikundervisning. Musik är också det ämne som han tycker att är förnuftigast att skaffa en ämneslärare till:

Det förespråkar jag ifall andra alternativet är att någon omusikalisk och omotiverad som bara måste ta det som sin nakki i så fall har det, så är det nog bättre att någon kommer. (Simon)

Nicke som är ämneslärare ser dock en nackdel med att musiken sköts via en utomstående lärare. Han upplever nämligen att musiken kommer till skolan när han kommer och åker från skolan när han åker. När han inte är där finns där egentligen ingen musik alls och det här har gett Nicke en press. Det betyder nämligen att eleverna inte får någon musik överhuvudtaget om han eller hans barn exempelvis är sjuka.

5.3 Musikundervisning i stora och små skolor

Nå, inte ska det i teorin ha någon betydelse.
(Benny)

När jag frågade respondenterna vad de tänker på om jag säger *liten skola* svarade de ganska lika allihop. Minna tänkte på en byskola med sammanslagna klasser. Benny tänkte på ett litet kollegium, få elever och glesbygden. Nicke tänkte på en trelärarskola med sammansatta klasser. Simon tänkte på familjär och nära stämning i skolan och att alla lärare har möjligheten att se alla elever.

Simon har jobbat i en liten skola med ungefär 50 elever, men jobbar nu i en större skola. Benny jobbar nu i en liten skola, men har tidigare undervisat i en större, dock inte musik. Han integrerade ändå musiken mycket med de andra ämnena. Minna undervisar i en stor skola med ungefär 160 elever, men när hon anställdes hade skolan ännu bara under 100 elever. Hon har också undervisat i två andra stora skolor, i vilka hon även skötte musiken. Nicke undervisar som bäst i fyra små skolor och en stor och har totalt ungefär 400 elever.

För att i detta kapitel hänga med i jämförelserna mellan storleken på skolorna kommer jag att efter varje namn skriva en siffra, med vilken jag menar följande:

Simon (50) I Simons skola går ungefär 50 elever.

Benny (50) I Bennys skola går ungefär 50 elever.

Minna (160) I Minnas skola går ungefär 160 elever.

Nicke (400) Nicke undervisar totalt ungefär 400 elever i olika skolor.

5.3.1 Den lilla skolans för- och nackdelar

Nicke tycker att fördelen med en liten skola är att alla känner alla och att stämningen är väldigt familjär. Den familjära stämningen var också orsaken till att Simon sökte sig till en liten skola (50). Han lyfter även fram fördelen med att alla lärare har möjlighet att se precis alla elever. Förutom att man vet vad alla heter vet man också vilka svårigheter och styrkor varje individ har. Alla lär känna varandra på ett helt annat sätt och lärarna blir också viktigare för barnen.

Också Nicke (400) säger att han tycker sig lära känna alla sina elever. Dock pratar han mest bara om att kunna namnen på alla elever och att kunna koppla rätt barn till rätt förälder. Minna (160) tycker att man absolut måste kunna namnen, men upplever att hon inte hinner lära känna eleverna på riktigt genom att undervisa dem i musik endast en gång i veckan.

En av de största nackdelarna med en liten skola är resurserna. Ingen av informanterna är riktigt säker på hur pengarna fördelas, men Benny, Simon och Nicke tror att skolorna får en summa pengar, vars storlek påverkas av hur stor skolan är. Ingen av dem vet heller hur de pengarna i sin tur fördelas i skolan.

Skolornas resurser påverkar direkt på vilket material som kan köpas och musikundervisningen påverkas direkt av vilket material som finns. Enligt Simon (50) är utrustning-

en A och O, men när han försökte fråga om han kunde skaffa någonting fick han som svar att han kan bygga sina egna instrument. Detta gjorde Simon ännu mindre motive-rad att undervisa musik.

Nicke (400) har stött på att utrustningen är sämre i de små skolorna. I den stora skolan han undervisar i finns nämligen ganska ny utrustning, men i de mindre finns inte alls lika mycket. Det leder till att han kan lära ut exempelvis basens grunder väldigt på mikronivå om skolan inte har någon bas.

Benny (50) anser att läraren själv påverkar hur mycket det satsas på musik i en skola. Det har Nicke (400) provat på och – till skillnad från Simon – märkt att det brukar lösa sig. Nicke har också varit med om att föreningen Hem&Skola hjälpt till med att köpa exempelvis ett piano till en skola.

I informanternas skolor har man löst materialproblemet på olika sätt. Eftersom Benny (50) knappt hade några instrument alls att använda beslöt han att på eget initiativ låna in instrument. Via sin sambo, som jobbar som musiklärare på annat håll, lyckades han låna så pass många gitarrer att de räckte åt varannan elev och fick hålla gitarrerna i några veckors tid:

Det är förstås inget man skulle behöva göra, men jag har gjort det för jag har tänkt att det ändå ska finnas en viss nivå på musikundervisningen. (Benny)

Han berättar att skolan han lånat från finns på en annan ort och att samarbetet skedde endast mellan lärarna. Skolorna var alltså i praktiken inte inblandade, men samarbetet var ingen hemlighet. Benny vet inte om det finns möjlighet att låna instrument inom den ort han jobbar på, men tycker att lärarna ska ha tillgång till hjälpmedel. Han frågar sig hur man skall kunna förverkliga musikundervisningen utan material.

Även Simon (50) frågar sig hur man ska kunna förverkliga musikundervisningen utan material och tycker också att utrustningen är den största utmaningen med själva ämnet. Minna (160) tycker att man absolut måste ha rytminstrument, men berättar också att det finns gitarrer och blockflöjter. Gitarrerna används mest av Minnas kollega som undervisar i de högre klasserna, men blockflöjterna har även Minna använt själv. I den skolan ger man alla elever chansen att köpa sin egen blockflöjt, eftersom de inte är så dyra, men vill man inte köpa så finns det extra att låna.

Nicke (400) skulle vilja spela mera instrument med eleverna, men även han saknar utrustning. Han har dock löst problemet på ett liknande sätt som Benny. I och med att

Nicke undervisar i flera skolor kan han använda skolornas utrustning i andra skolor. Han kan exempelvis låna en bas från en skola till en annan. Som en stor fördel ser han att han vet exakt vad det finns i de olika skolorna och att det i princip är hans material. Han kan utan problem låna mellan skolorna, eftersom ingen annan ändå använder instrumenten då han inte är där.

Nackdelen med lånesystemet är transporterandet av instrumenten mellan skolorna. Därför brukar Nicke (400) se till att instrumenten, om de är stora som exempelvis gitarrer, räcker åt varannan elev, medan små instrument, som exempelvis kantele, går bra att ta med åt alla.

Ett knepigt instrument att transportera från skola till skola är trumsetet. Nicke (400) har fördelen att ha trumset i 3 av 5 skolor, men upplever själva instrumentet som utmanande. Är setet inte uppsatt spelar ingen på det, men är det uppställt tar det mycket utrymme och distraherar om det exempelvis måste stå i ett klassrum. Nicke har musiksäl i endast en av skolorna.

Benny (50) påpekar att det inte bara är instrument som behövs för musikundervisningen, utan även elektroniskt material. Han skulle själv vilja skapa mera egen musik tillsammans med eleverna, men eftersom han inte har den digitala utrustning som behövs kan han inte göra det.

Simon (50) hade tillgång till iPadar i skolan han jobbade i. På iPadarna lät han eleverna spela och komponera egna melodier. Dessutom gav han i uppgift att notera melodin som eleverna komponerat. Själva teorin var inte helt korrekt, men Simon upplevde ändå att de lärde sig någonting och fick skapa musik. Han upplevde att eleverna tyckte att uppgiften var rolig, men som nackdel såg han att komponerandet tog väldigt lång tid och var sist och slutligen ganska oproduktivt.

Minna (160) använder idag internet mycket för att kunna visa. Hon jämför hur undervisningen såg ut när hon började jobba och upplever många saker vara mycket lättare idag när internet finns. Hon uppskattar att idag vid exempelvis Kalevala kunna visa och lyssna på kantele och runosång. Hon ser också internet som ett sätt att kunna ta in musik som eleverna själva är intresserade av i undervisningen.

Benny (50) använder mycket material som han själv skapat. Dessutom använder han ett svenskt material med bilder, filmer, beskrivningar och lektionsunderlag. Musikoteket,

som det heter, kräver en licens som i Bennys fall betalas av skolan. Benny understryker att Sverige har en annan läroplan än Finland, men att man kan plocka vissa bitar.

Både Benny (50), Minna (160) och Nicke (400) använder sig av den finlandssvenska skolmusikbokserien Da Capo. Det kan hända att även Simon (50) använde Da Capo, men med honom blev det inte tal om ämnet. Både Benny och Minna tycker att serien är bra trots att den börjar ha ganska många år på nacken (utgiven 2001). Benny tycker att serien är bra att ha, trots att han också använder mycket annat material. Minna tycker att det, trots att faktainnehållet fortfarande är aktuellt, vore roligt med ett nytt material för att få ny sångrepertoar att använda.

Ett ämne som ofta kommer upp om man diskuterar de små skolornas för- och nackdelar är kollegiets storlek. Benny (50) anser att det är chefen som påverkar om ett stort eller ett litet kollegium är bättre. I ett litet kollegium vet du precis vad alla gör, men i ett stort kollegium kan man å ena sidan ha kolleger som man inte vet vad de sysslar med och å andra sidan antagligen ha flera kolleger att bolla idéer med. Dessutom är det större chans att det i ett stort kollegium finns någon som är expert på ett ämne man själv inte kan lika bra och kan få råd av.

Simon (50) anser också att det finns både för- och nackdelar med stora och små kollegium. I ett litet kollegium kan det å ena sidan finnas tre personligheter som inte alls fungerar ihop. I ett stort kollegium kan det å andra sidan finnas 20–30 anställda, men man råkar bli god vän med endast två av dem. Eftersom en liten skola har färre lärare anser Simon dock att det är viktig vem det är som undervisar där:

Småskolor kräver otroligt mycket duktiga, flexibla och kreativa lärare. (Simon)

5.3.2 Prioritering och intresse

Benny (50) poängterar att det är fel att utgå ifrån att en stor skola har mera material än en mindre, allt handlar om prioritering. Dock finns det i en stor skola en större chans att man samlar på sig förråd under åren. Detta gäller allt från gymnastik och fysik till musik och bildkonst. På så sätt har man en stadigare grund, vilket gör det lättare att uppdatera materialet lite an efter. I en liten skola är det svårare att uppdatera sig lika snabbt. Vad detta kan bero på har Benny dock inget svar på, men frågar sig om det kan handla om en resursfråga på förvaltningsnivå?

Nicke (400) upplever att prioriteringsfrågan hänger mycket på rektorn. Han har erfårit att vissa ämnen har högre status än andra och han får ofta känslan av att han undervisar *bara* musik. Han har exempelvis fått höra att han får lov att fråga föreningen Hem&Skola om pengar för att köpa in musikböcker. Han poängterar att det skulle uppstå kalabalik om någon föreslog att Hem&Skola måste finansiera exempelvis matematikböcker.

Simon (50) förstår att man inte kan välja att satsa på allt. Har man en budget faller någonting alltid lite bakom – helt beroende på vad den som bestämmer råkar vara intresserad av. På Simons arbetsplats märkte han att man hade satsat mycket på fysik och kemi, vilket också är bra. Hade han stannat kvar längre på arbetsplatsen hade han dock börjat säga till om vad han behöver, eftersom han vet att det nog finns pengar – de läggs bara på andra saker.

5.3.3 Utrymme och gruppstorlek

Alla fyra respondenter undervisar musik i vanliga klassrum, förutom Nicke (400) som i en av skolorna har en musiksål. I de små skolorna går Nicke ändå mellan klasserna. I de flesta skolor finns piano i flera klasser, men där det inte finns har han med sig en egen synth eller eget elpiano. Det fungerar bra, men Nicke har också varit med om att en rektor frågade om han skulle kunna hålla musikundervisningen i slöjdsalen. Det gick han inte med på.

När Benny (50) jämför stora och små skolor kommer han in på ämnet utrymme och konstaterar att en stor skola inte alltid behöver betyda bra utrymmen. Sannolikheten är dock större. I Minnas (160) fall går stor skola och bra utrymmen inte hand i hand. I hennes skola har det för länge sedan funnits en musiksål, men efter otaliga omflyttningar och renoveringar sker musikundervisningen idag i klassernas egna klassrum. Skolan har tre akustiska pianon, men också några elpianon som flyttas runt till de klasser som inte har ett akustiskt piano.

På Minnas förra arbetsplats fanns en musiksål med mycket mera instrument, vilket hon ibland saknar i hennes nuvarande skola. Musiken har överlag fått en mindre roll i skolvardagen på grund av utrymmesbrist. Skolan har nämligen inte ett enda utrymme där hela skolan skulle rymmas in för gemensam samling. Förr när gemensamma samlingar ännu hölls hade musiken en naturlig roll där och ännu när skolan hade 100 elever

klämde man in sig i ett lite större klassrum. Idag är detta omöjligt med skolans 160 elever.

I Minnas skola har man ändå försökt lösa vissa problem med de gemensamma samlingarna. Under hösten ordnas en stor samling utomhus. Också Lucia ordnas utomhus så att alla ska kunna följa med traditionen. Julfesten hålls nuförtiden däremot i ortens kyrka.

Benny (50) understryker att det inte är någon skillnad på hur stor eller liten skolan är, utan att allt hänger på hurdan grupp man som lärare har framför sig:

Jag tycker att allt är fast i gruppstorleken när det kommer till didaktik. Vem har du framför dig, hur stort utrymme har du, vad har du för material, och hur många är dom att hinna fokusera på alla och hjälpa alla? (Benny)

Han förespråkar mindre grupper oberoende hur stor själva enheten är. Hur stor en passlig grupp är påverkas i sin tur av hurdana individer gruppen består av. I vissa grupper på fyra elever kan det behövas tre vuxna, medan andra grupper kan vara större med färre vuxna.

I musik skulle det enligt Benny (50) kunna fungera bra med nivågruppering. Elevens bakgrund och hur mycket hen har musicerat påverkar nämligen väldigt mycket. I sammansatta klasser, som i Bennys skola, kan nivåskillnaderna dessutom bli ännu större:

Om du har sammansatt klass och du har den lägre klassen så kan du ha väldigt unga så att säga utvecklade på den här lägsta klassen och så kan du ha på den högre klassen någon som är redan steget till nästa. Så då kan det där glappet bli ganska stort. Både inlärningsmässigt och socialt. (Benny)

Också Minna (160) upplever att musikundervisningen påverkas mycket av gruppen. Hon anser att ämnet inte är så svårt om gruppen råkar vara intresserad, medan själva ämnet blir mera krävande och tyngre om gruppen är stökig och ointresserad.

Just nu har Benny (50) en grupp med bra stämning som dessutom råkar vara intresserade av musik. Han är tacksam över att de verkar tycka om hans musikundervisning, men säger att intresset också kan påverkas av hur musikundervisningen tidigare sett ut.

Minna (160) har fått prova på att med årskurs 4 ha 2 timmar musik i streck. Då hade eleverna musik varannan vecka och bildkonst varannan vecka. När bildkonstläraren föreslog idén blev Minna först förskräckt, men upplägget visade sig vara hur lyckat som helst. Det positiva med upplägget var att hon hann med många olika delar under en undervisningsgång. Själva programmet blev mångsidigare, men samtidigt lugnare då hon inte behövde försöka klämma in för mycket program på en lektion.

Minna (160) har också provat på att ha endast 15 elever i en grupp. Den gången var det en grupp på 30 elever, men hon upplevde att det var en för stor grupp att musicera med samtidigt. Lösningen blev att 15 elever stannade i klassen med klassläraren och sysslade med lyssningsuppgifter och dylikt, medan Minna tog hand om sång och annat aktivt med de andra 15. I exemplet med Minnas 15 elever förverkligades Bennys tanke om att ju färre elever man har i gruppen, desto mindre behöver man tänka på, vilket i sin tur leder till att man kan fokusera mera på själva innehållet.

6 Sammanfattning och diskussion

I denna forskning har jag granskat hur fyra lärare förverkligar sin musikundervisning. Fokus har legat på de lärare som undervisar i de små skolorna, men lärarna som undervisar i de större skolorna har funnits med för jämförelsens skull.

I kapitel 2 och 3 presenterade jag en teoretisk referensram och i detta kapitel kommer jag att jämföra den med intervjumaterialet jag analyserade i kapitel 5. Samtidigt besvarar jag de tre forskningsfrågorna, vars övergripande fråga var: *På vilket sätt beskriver lärarna sin musikundervisning?* Eftersom denna forskning är en fallstudie kan jag med mitt resultat inte utgå ifrån att läget är det samma i hela landet.

6.1 Musikämnet – en prioriteringsfråga?

Jag påstår med mitt forskningsmaterial att musikämnet idag är en prioriteringsfråga. Under denna rubrik för jag en diskussion som grundar sig på intervjusvaren jag fått och på litteraturen jag läst inför denna forskning. Jag kommer att diskutera musikämnet som prioriteringsfråga utifrån två kategorier:

- 1) Personalen
- 2) Material och utrymme

Medan jag resonerar utifrån dessa kategorier kommer jag samtidigt att svara på två av forskningsfrågorna. Frågan *Hurdana övergripande skillnader framträder mellan större och mindre skolor i lärarnas beskrivningar?* kommer att besvaras under kategori 1, medan frågan *Hurdana didaktiska fördelar och utmaningar ur musikundervisningens synvinkel kommer fram i lärarnas berättelser?* kommer att besvaras under kategori 2.

1) *Personalen*. Vem som jobbar i en skola inverkar väldigt mycket på vad man väljer att satsa på i just den skolan. Råkar det i skolan inte finnas någon som är intresserad av i det här fallet musik är det lätt hänt att ämnet hamnar i skymundan. I dagens läroplan är det lätt att välja att endast integrera musiken med resten av undervisningen. Det hade till och med en arbetsgrupp 2001 kommit fram till inför läroplanen 2004. Man föreslog att musiken skulle integreras med resten av undervisningen i årskurserna 1–4, men för-

slaget fick stark kritik eftersom man ansåg att integrering inte kan ersätta en behörig konstämneslärarens grundundervisning, vilken alla barn har rätt till (Jakku-Sihvonen, 2006)

Har man i skolan ingen behörig musiklärare kan situationen dock vara en annan. I Simons skola fanns egentligen ingen som ville hålla musiken och därför hade man funderat på att spjälka upp den ena 45 minuters lektionen i veckan till tre kvarter utspritt över hela veckan. Under kvarterna skulle man sjunga tillsammans, men eftersom musikundervisningen enligt Simon redan handlade om att överleva undrar jag hur detta hade förverkligats i praktiken. Skulle det vara just den här kvarten som skulle få lida då lektionen inte kommer igång direkt efter rasten eller då specialprogram ordnas? Benny understryker visserligen att alla ämnen lider lika stor risk att förlora en lektion på grund av specialarrangemang i den lilla skolan.

Minnas dröm för hur musikundervisningen skulle förverkligas innehåller också kortare sångstunder. Dock skulle den optimala lösningen enligt henne vara att klassläraren skulle ta in musiken i vardagen, men att man dessutom kunde hålla kvar den långa lektionen i veckan där man kunde gå in mera på djupet. Minna sjunger själv ofta med sina elever vid sidan av musiklektionen.

Nicke anser att prioriteringsfrågan hänger på rektorn. Han upplever att musikämnet inte uppskattas för vad det är, utan får ofta känslan att han undervisar *bara* musik. Korkeakoski understöder Nickes känsla. Enligt honom ses konstämnen mera som en motvikt till de teoretiska ämnena, vilket gör musiken till ett mindre statusfyllt läroämne i skolan. (Korkeakoski, 1998) Benny anser dock att läraren själv påverkar mycket på hur mycket skolan satsar på musik.

Som musiklärare har man enligt Juntunen (2007) ett ansvar att följa med i musikundervisningens utveckling. Det betyder att musikläraren själv måste vara aktiv för att hänga med i utvecklingen. Benny poängterar att man i ett litet kollegium har färre kolleger att bolla idéer med, vilket kan göra att man känner sig ensam med sina utmaningar.

Möjligtvis kan kollegiets storlek vara en av faktorerna som inverkar på hur ensamma musiklärarna känner sig i sitt arbete. Simon som jobbade i en liten skola kände att han ensam ansvarade för musiken och fick heller inget som helst stöd av sina kolleger. Minna som jobbade i en stor skola upplevde sig däremot inte alls vara ensam som musiklärare. Nicke som åkte omkring från skola till skola kände sig ensam i sitt musik-

lärarjobb, men i hans fall kan det möjligtvis handla om att inget av kollegierna riktigt känns som det egna.

Eftersom musiklärarens uppgift är att genom lagom svåra uppgifter få eleverna att känna att de lyckas och via det väcka elevernas långsiktiga intresse för musiken (Ahonen, 2004) kan det på detta plan finnas en fördel med den lilla skolan. Både Nicke och Simon understryker den familjära stämningen i den lilla skolan, vilken gör att lärarna känner *alla* elever – inte bara sina egna.

2) *Material och utrymme*. Den absolut största faktorn som påverkar undervisningen överlag, men i det här fallet musikundervisningen, är pengarna. Eftersom en liten skola har en mindre summa pengar att leva på tvingas personalen prioritera. Musikundervisningen kräver mycket material och det här kan skapa ekonomiska utmaningar för kommunerna. (Kilpeläinen, 2010) Dock måste det poängteras att alla elever enligt läroplanen har rätt till avgiftsfria arbetsredskap och -material. (LP, 2016, 13) Detta betyder att svaret på Simons fråga om hur man ska kunna förverkliga musikundervisning utan material är enkelt: Det ska man inte.

Musiksalen skall idag vara välutrustad. Enligt Koulujen Musiikinopettajat ry. (<http://www.koulujenmusiikinopettajat.fi>), vars utrustningslista i och för sig endast är en rekommendation, hör följande instrument till musikens grundutrustning i grundskolan:

- Ett kompinstrument per elev
- Flygel/piano/digitalpiano
- Keyboards
- Flera akustiska gitarrer
- Elgitarr och förstärkare
- Elbas och förstärkare
- Trumset (med bastrumma, virveltrumma, liten tom-tom, stor tom-tom, hi-hat, cymbal)
- Mångsidigt rytminstrumentutbud (t.ex. claves, maracas, guiro, cabasa, triangel, träblock, bongos, congas, tamburin, ramtrumma, bjällror)
- Blockflöjter (sopran, alt, tenor och bas)
- Congas
- Bongos

- Djembetrummor el. dyl.
- Flera femsträngade kantelen
- En tiosträngad kantele
- Klockspel, xylofoner, metallofoner
- Notställen

Dessutom finns en egen lite kortare lista över läromedel.

I små skolor är listan ovan endast en väldigt avlägsen dröm. Skolans resurser påverkar direkt på vilket material skolan kan köpa, vilket i sin tur påverkar undervisningen direkt. Simon anser att utrustningen är A och O, men fick höra att han får bygga sina instrument själv om han vill ha flera. Även Nicke skulle vilja spela mera med eleverna, men också han saknar utrustning. I hans fall finns det dock mera instrument i den stora skolan han undervisar i, vilket betyder att han kan låna därifrån till de små skolorna. Också Benny har lånat in instrument från annat håll.

Enligt Simon kräver små skolor mycket duktiga, flexibla och kreativa lärare. Med detta menar han att dessa lärare kan trolla fram mera värde ur det lilla som finns än vad han själv som klasslärare klarar av att göra. Detta är någonting Kilpeläinen håller med om. Enligt honom klarar en yrkeskunnig, motiverad lärare av att använda det undervisningsmaterial och -redskap som finns mångsidigt. Han understryker dock att mångsidigt material och redskap motiverar både elever och lärare. (Kilpeläinen, 2010)

Benny anser att man inte kan utgå ifrån att en stor skola har mera material än en liten, eftersom allt handlar om prioriteringar. Dock är chansen mycket större att en stor skola under en längre tid har haft chans att samla på sig större förråd. Har man en bra grund är det lättare att uppdatera materialet än efter, medan det i en liten skola kan vara utmanande att uppdatera sig lika snabbt.

Unkari lyfter fram att musiksalen idag skall ha många olika funktioner: övningsrum, förvaring, underhållsutrymme och utrymme för studioverksamhet. (Unkari, 2012) Benny upplever att utrymmena är utmanande i en liten skola, men han understryker att utrymmena i en stor skola, även om sannolikheten är större, inte heller behöver vara bra. I slutändan handlar didaktiken helt och hållet om gruppen. Hur stor eller liten skolan än är poängterar Benny att små undervisningsgrupper alltid är bättre. I en liten skola där man har sammansatta klasser kan en utmaning dock vara att nivåskillnaderna är stora inom gruppen. Dessa märks även tydligt i musik.

6.2 Musikämnet – en jämlikhetsfråga?

Förutom att musikämnet är en prioriteringsfråga påstår jag även, med mitt forskningsmaterial som grund, att ämnet också är en jämlikhetsfråga. Jag inleder med att svara på den tredje forskningsfrågan: *Hur ser lärarna på sin egen undervisning i förhållande till ortens egen läroplan?* Därefter går jag över till att diskutera om musikundervisningen idag förverkligas på en tillräckligt hög nivå.

Man kan fråga sig varför man som lärare måste följa läroplanen. Jag väljer att vända på frågan och fråga varför vi har en läroplan? Enligt Läroplanen själv finns den till för att ”garantera jämlikhet och kvalitet i utbildningen” (LP, 2016). Alla informanter har bekantat sig med både den nationella och deras egna lokala läroplaner. Tre av fyra tänker mycket på läroplanen när de planerar, men hela två av fyra tycker att man ska ta läroplanen med en nypa salt. En av dem är Nicke, som också själv varit med och skrivit sin lokala läroplan. Den andra är Minna som tycker att hennes orts lokala läroplan innehåller väldigt mycket. Hon upplever att hon inte hinner erbjuda eleverna allt som står i läroplanen under en lektion musik i veckan. Däremot tycker hon att en musiklektion har lyckats om eleverna sjunger och är glada när de går på rast, vilket jag tolkar som att hon tagit fasta på den kanske viktigaste punkten i musikens läroplan: Att utveckla en positiv och nyfiken relation till musiken, vilket kan medföra livslångt musicerande. (LP, 2016, 263 och 142)

Benny ser lite annorlunda på sin läroplan. Till skillnad från Minna tycker han att den är välgjord eftersom den innehåller tillräckligt omfattande material att förverkliga under musiklektionerna. Hans läroplan är ganska konkret, vilket gör att han kan välja konkreta uppgifter att förverkliga.

I Finland vill man garantera att undervisningen har en god och jämn nivå i hela landet. Enligt grundlagen skall grundutbildningen dessutom vara jämlik i alla delar av landet. (Honkasalo & Nyssölä, 2012) Efter denna forskning vågar jag påstå att åtminstone inte musikundervisningen är jämlik i alla delar av landet.

En av orsakerna till varför musikundervisningen är bristfällig är att lärarna saknar material. Simon hade många goda idéer när han tackade ja till musikundervisningen på sin arbetsplats. På grund av olika orsaker, men mest på grund av materialbrist, lyckades han tyvärr inte förverkliga idéerna. Han kände själv att det var han som lärare som miss-

lyckades, men ingen musiklärare ska behöva försöka förverkliga musikundervisningen utan instrument.

Utöver instrument kräver musikundervisningen även annat material. Benny tror att musikundervisningen skulle må bättre om det fanns bättre material. Trots att hans lokala läroplan är konkret saknar han praktiska tips och lektionsunderlag. Kilpeläinen understryker att ett mångsidigt material motiverar både lärare och elever. (Kilpeläinen, 2010)

Förutom material krävs dock dessutom ämneskunskap. Om musikämnet lider är orsaken ofta lärarens bristande kunskap och idag blir tyvärr allt för många barn utan yrkeskunnig undervisning i konst- och färdighetsämnena. (Suomi, 2009) Kunskapen kan skaffas via utbildning eller intresse, men huvudsaken är att man kan det man undervisar. (Kilpeläinen, 2010) I denna forskning kände endast två av fyra att de hade tillräcklig kunskap i ämnet. Av dem kände dock Minna att hon skulle vilja kunna lära ut flera instrument, vilket hon inte kan då hon spelar bara piano. Nicke anser sig ha tillräcklig kunskap för den nivån han undervisar, men känner samtidigt att han har en lägre nivå än kolleger i branschen.

Det har visat sig att både ämnes- och klasslärare har utmaningar med att undervisa musik. Ämneslärarna har utmaningar med pedagogiken, medan klasslärarna har utmaningar med ämneskunskapen och de egna färdigheterna i musik. (Juntunen, 2007) Klasslärarutbildningen har fått kritik eftersom den inte ger tillräckliga färdigheter i att undervisa musik. (Tikkanen, 2011) Benny och Simon, som inte har så mycket annan musikundervisning än klasslärarutbildningen i bagaget, upplever sig inte ha tillräckligt med kunskap i ämnet. Benny upplever sig undervisa vind för våg och anser att musikkursen i hans utbildning var väldigt begränsad. Simon hade velat lära sig spela piano under sin musikkurs, men eftersom innehållet blev för svårt tappade han intresset.

Mängden konstundervisning garanterar inte att alla elever idag får läroplansenlig musikundervisning. (Muukkonen, 2011) Både Benny och Simon upplever att klasslärarutbildningens musikkurs var väldigt begränsad. Dessutom hade de inte förberetts på hur det är att jobba i en liten skola där det eventuellt inte finns tillräckligt med material. Simon hade exempelvis fått idéer för musikundervisningen från sin utbildning, men när han kom till den lilla skolan kunde han inte använda sin kunskap till någonting eftersom han inte hade materialet han behövde.

6.3 Slutord

I inledningen för denna pro gradu-avhandling skrev jag om en svensk artikel (SVT 12.3.2019) där man presenterade Skolinspektionens resultat av en kvalitetsgranskning av musikundervisningen. Man kom fram till att den högsta kvaliteten på musikundervisningen fanns i de skolor där lärarna var behöriga och där det fanns möjlighet att utnyttja många olika instrument. Jag upplever det intressant att just lärarnas kunskap och förekomsten av instrument är musikundervisningens största utmaningar i den lilla skolan och kan med detta samband dra slutsatsen att musikundervisningen i den lilla skolan idag inte mår så bra. Eftersom min forskning är en fallstudie kan jag dock inte dra slutsatsen att musikundervisningen förverkligas på en dålig nivå i alla landets små skolor, men visst är detta ett intressant steg på vägen.

I inledningen skrev jag också att jag under min studietid har märkt att vissa skolor har väldigt motiverande material, medan andra knappt har något material alls. Jag skrev också att vissa skolor har musiklärare som brinner för sitt jobb, medan andra är mer eller mindre tvingade att ta hand om musiken. Min tes var att en motiverad lärare skaffar flera instrument, vilket i vissa fall kanske kan stämma, men i denna forskning har jag ändå kommit fram till att en motiverad lärare tvärtom kan tappa motivationen om det inte finns instrument.

Materialfrågan är intressant. Hur orterna kunde lösa problemet har jag i nuläget inget svar på, men min absolut största fråga efter denna forskning är hur små skolor kan välja att skaffa ett trumset om de knappt har andra instrument. Eftersom den viktigaste punkten i läroplanen för musik är att inspirera eleverna att bli intresserade av ämnet upplever jag personligen att man borde få alla elever involverade i själva musicerandet. Det är väldigt knepigt kring ett trumset och jag undrar varför man inte köpt in exempelvis en klassuppsättning 20 euros ukulelen istället.

Fortsatt forskning inom detta ämne kunde undersöka hur utbrett problemet med musikundervisningen är. Man kunde undersöka hur musikundervisningen ser ut i flera små skolor, men intressant vore även att undersöka hur man löst materialfrågan på olika håll i landet. Vem betalar instrumenten? Är det kommunen, Hem&Skola eller kanske till och med via inträdesavgifter till skolkonserter?

Det mest centrala resultatet med denna forskning är att skolorna behöver instrument och material. En välutrustad musiksäl motiverar läraren, men redan ett kompinstrument per

varannan (i bättre fall varje) elev gör musiklärarens vardag lite mindre hopplös. Varje elev i detta land ska få en chans att uppleva detta ämne med positiva ögon, inte bli serverad försök till musikundervisning av en frustrerad lärare utan instrument.

Litteraturförteckning

- Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino.
- Autti, O & Hyry-Beihammer, E. 2009. Kyläkouluverkko tuhoutumassa - koulujen lakkauttaminen jatkuu kiivaana. *Kasvatus & Aika* 3 (4) 2009, 49-63.
- Bell, J. 2006. Introduktion till forskningsmetodik. Narayana Press, Danmark.
- Bergström, H, Bergström, S & Söderberg, M. 2014. Klarar den lilla skolan de stora kraven? Om skulavveckling eller skolutveckling. Sveriges Kommuner och Landsting.
- Blomberg, E, Malmgren, D & Rudolfsson, M. 2015. Ekonomiska resursers påverkan på elevers prestationer. En jämförande studie av de svenska och finska skol-systemens resursallokering. Lunds universitet.
- Glover, S, Lamp, S & Walstab A. 2014. Educational disadvantage and regional and rural schools. I verket *Quality and Equity: What does research tell us?* 03 augusti 2014-05 augusti 2014, 65-71. Adelaide Convention Centre.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 1988. Teemahaastattelu. Yliopistopaino, Helsingfors.
- Honkasalo, R. & Nyysölä, K. 2012. Koulutuksen järjestäminen kohti 2020-lukua. Kuntarakenteen, oppilasverkoston ja ohjauksen nykytilanne sekä kehitysnäkymät. Utbildningsstyrelsen.
Tillgänglig: https://www.oph.fi/download/141119_Koulutuksen_jarjestaminen_kohti_2020-lukua.pdf (hämtad 3.1.2019)
- Hyvönen, L. 1995. Ala-asteen oppilas musiikin kuuntelijana. *Studia Musica* 5, Sibelius-Akatemia. Oulu: Oulun yliopiston monistus- ja kuvakeskus.
- Hyvönen, L. 2006. Musiikki – kasvatuksen hukattu mahdollisuus? I verket *Jakku-Sihvonen, R. (toim.) Taide- ja taitoaineiden opetuksen merkityksiä. Teatteri-korkeakoulun julkaisusarja nro 39.* Helsinki: Yliopistopaino, 46–59.
- Isabell, D. 2005. Music Education in Rural Areas: A Few Key to Success. *Music Educators Journal* Nov 2005, 92, 2. S. 30-34.
- Iso-Tryckäri, S. (2000). Minun kyläkouluni. Matkalla pienen koulun opettajaksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Jakku-Sihvonen, R. 2006. Taito- ja taideaineiden opetuksen merkityksiä. Teatteri-korkeakoulun julkaisusarja nro 39. Helsinki: Yliopistopaino.

- Juntunen, M-L. 2007. Musiikin didaktiikka opettajankoulutuksessa: kokemuksia ja haasteita. Musiikkikasvatus. The Finnish Journal of Music Education (FJME). Vol 10 nr. 1–2, 59–64.
Tillgänglig: https://sites.uniarts.fi/documents/166984/205664/FJME_VOL10nro1_2_netiversio.pdf/db996305-63bb-4a36-89dc-f3b0c358ee08?version=1.0
(hämtad 14.11.2018)
- Karlberg-Granlund, G. 2009. Att förstå det stora i det lilla. Byskolan som pedagogik, kultur och struktur. Åbo: Åbo akademis förlag.
Tillgänglig: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/43691/KarlbergGunilla.pdf?sequence=1> (hämtad 14.11.2018)
- Ketovuori, M. 2006. ”Hard Rock Halleluja” – kohti autenttisuutta? Musiikkikasvatus. The Finnish Journal of Music Education (FJME). Vol. 9 nro 1–2, 65–69.
Tillgänglig: https://sites.uniarts.fi/documents/166984/205664/FJME_VOL9nro1_2_netiversio.pdf/0d1b63c3-c8f9-40ac-8a3a-98b7683f902b?version=1.0
(hämtad 14.11.2018)
- Kilpeläinen, R. 2010. Kyläkoulut Suomessa. Maaseudun pienet koulut opettajien kuvaamina oppimis- ja kasvuympäristöinä. Oulun yliopisto. Jyväskylä: WS Bookwell.
- Korkeakoski, E. (toim.) 1998. Lasten ja nuorten taidekasvatus peruskoulussa ja lukiossa. Opetushallituksen arviointiraportti 9/1998. Helsinki: Yliopistopaino.
Tillgänglig: http://www.opetushallitus.fi/download/48972_lasten_ja_nuorten_taid_ekasvatus_peruskoulussa_ja_lukiossa.pdf (hämtad 3.1.2019)
- Korpinen, E. 2010a. Kyläkoulu yhteiskunnan rakennemuutoksessa. I verket E. Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus, 14–28.
- Korpinen, E. 2010b. Kyläkoulu oppilaan itsetunnon kehitysympäristönä. I verket E. Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus, 84–100.
- Koulujen Musiikinopettajat ry.
<http://www.koulujenmusiikinopettajat.fi/ops2016/musiikkiluokan-varustelu/>
(hämtad 29.3.2019)
- Kvale, S. 1997. Den kvalitativa forskningsintervjun. Studentlitteratur, Lund.
- LP 2016. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2016. Vammala: Utbildningsstyrelsen.
Tillgänglig: https://www.oph.fi/download/166434_grunderna_for_laroplanen_ver_kkojulkaisu.pdf (hämtad 14.11.2018)
- Muukkonen, M. 2011. Koulujen musiikinopetuksen järjestämisen haasteita ja näkymiä musiikin aineenopettajakoulutukseen. I verket Muukkonen, M, Pesonen, M & Pohjannoro, U (toim.) 2011. Muusikko eilen, tänään ja huomenna – Näkökulmia musiikkialan osaamistarpeisiin. Helsingfors: Cosmoprint Oy.
- Peltonen, T. 2003. Maaseudun pienten koulujen pedagogiikkako vai varjopedagogiikka Suomessa. Maaseudun Uusi Aika. 3/2003.

- Penny, S., Ford, R., Price, L. & Young, S. 2002. Teaching Arts in Primary Schools. Learning Matters Ltd.
- Pohjakallio, P. 2006. Puhetta taiteen paikasta koulussa – Taidekasvatuksen jatkuva perustelujen tarve. I verkot Jakku-Sihvonen, R. 2006. Taito- ja taideaineiden opetuksen merkityksiä. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja nro 39. Helsinki: Yliopistopaino.
- SAOB: sökbord *byskola*,
https://www.saob.se/artikel/?seek=byskola&pz=1#U_B4445_199507
 (hämtad 3.1.2019)
- Sigsworth, A. & Solstad, K. J. (2001). Making small schools work. A Handbook for Teachers in Small Rural Schools. Addis Ababa, Ethiopia: Unesco International Institute for Capacity Building i Africa.
 Tillgänglig: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001240/124010eo.pdf>
 (hämtad 10.12.2018)
- Suomi, H. 2009. Muuttuva musiikinopetus. I verkot Louhivuori, J, Paananen, P & Väkevä, L (toim.) Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Jyväskylä: Suomen Musiikkikasvatusseura – FiSME r.y., 67–89.
- Suomi, H. 2011. Ovatko musiikin peruskäsitteet katoamassa musiikin opetuksesta? Musiikkikasvatus. The Finnish Journal of Music Education FJME. Vol. 14 nr. 1, 8–23.
- SVT 12.3.2019. Musikundervisningen i grundskolan håller inte måttet.
 Tillgänglig: https://www.svt.se/kultur/musikundervisningen-i-grundskolan-haller-inte-mattet?fbclid=IwAR0gepESkpFSKgBtw5w_UDYkjkXzqFXEAff_N96BllZtlWve4Tj-Lkxv5Y (hämtad 29.3.2019)
- Tantarimäki, S. 2011. Mitä lakkautuksesta opimme? Kyläkoulun lakkauttamisen perusteet, prosessi, säästöt ja vaikutukset viimeaikaisessa keskustelussa. Turun yliopisto. Åbo: Painosalama Oy
- TENK. 2009. Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprövning. Helsingfors: Forskningsetiska delegationen.
 Tillgänglig: <https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/etiskaprinciper.pdf>
 (hämtad 21.3.2019)
- TENK. 2012. God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. Helsingfors: Forskningsetiska delegationen.
 Tillgänglig: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
 (hämtad 21.3.2019)
- Tikkanen, R. 2011. Pitäisikö Maammelaulu (muka) tietää? i verkot Laitinen, S & Hilmola, A (toim.). Taito- ja taideaineiden oppimistulokset - asiantuntijoiden arviointia. Utbildningsstyrelsen.

- Unkari, J. (toim.) 2012. Musiikin opetustilojen suunnitteluopas. Peruskoulu ja lukio. Utbildningsstyrelsen.
Tillgänglig: https://www.oph.fi/download/143053_musiikin_opetustilojen_suunnitteluopasi.pdf (hämtad 3.1.2019)
- Vepsäläinen, M & Hiltunen, M. 2001. Liikkumisen arkea Muu-Suomessa. Liikenteen ja tienpidon sosiaalinen ja alueellinen tasa-arvo. Joensuun yliopisto.
- Wallerstedt, C, Lagerlöf, P & Pramling, N. 2014. Lärande i musik: Barn och lärare i tongivande samspel. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Yle 29.11.2017. Musiikkia opetetaan vastoin tahtoa ja ilman ammattitaitoa - peruskoulun musiikinopetuksen taso heittelee. Tillgänglig: https://yle.fi/uutiset/3-9919098?utm_source=facebook-share&utm_medium=social&fbclid=IwAR2-n2HostOEoXBPO4vVoGizQcQLWU6Z3qGPNEmZZPo6Di4eI_VpzO15pCs (hämtad 29.3.2019)

Bilagor

Bilaga 1, Intervjufrågor

Personligt

- Hur länge har du arbetat på skolan?
- Hur länge har du arbetat som lärare?
- Vilken utbildning har du?
- Hur många klasser och elever undervisar du?
- Hur länge har du undervisat i musik?
- Har du jobbat med andra musiklektörjobb innan det här?
- Sysslar du med musik på fritiden?

Att jobba i små skolor

- Om jag säger liten skola, vad tänker du på då?
- Vad är en liten skola för dig?
- Vilket ämne undervisar du helst?
- Jobbar du och bor du i samma ny?
- Har du erfarenhet av skolindragning eller skolindragningshot?

Att jobba som musiklektör

- Om jag säger musikundervisning, vad tänker du på då?
- Varför undervisar du i musik?
  - Vad motiverar dig, alternativt vad gör att du inte är så motiverad?
- Vilka är de lättaste och svåraste delarna att undervisa?
- Känner du att du har tillräcklig kunskap/utbildning i ämnet?
- Har du samarbete med de andra lärarna?

Stora och små skolor

- Har du erfarenhet av att undervisa musik i både mindre och större skolor?
- Har du märkt av skillnader?
- Finns det utmaningar i musikundervisningen?
  - Både på allmänt plan, i små skolor och i stora skolor?
- Märker du av didaktiska fördelar eller nackdelar i ditt nuvarande jobb?

Musikundervisningen i små skolor

- Hur skulle du beskriva din musikundervisning? Vad består den av?
  - Kan du beskriva en helt vanlig musiklektion?
- Var undervisar du?
- Berätta om materialet du använder i musikundervisningen. Har du t.ex. tillgång till instrument?
- Känner du att du kan ge eleverna alla delar av musiken som du skulle vilja?

- Tycker du att du hinner lära känna eleverna bra?
- Känner du dig någon gång ensam som musiklärare i byskolan?
- Hurdan roll upplever du att musikämnet har i skolan du undervisar i?
- Är det lätt att få vikarie?

Läroplanen

- Har du bekantat dej mycket med den nya läroplanen?
- Känner du till om det gjorts en lokal läroplan?
- Tänker du på läroplanen när du planerar din undervisning?

Övrigt

- Tycker du att man borde frångå en utbildning där klassläraren ska kunna alla ämnen?

Bilaga 2, Intervjutranskribering – 1 sida av 64

- P Har du bekantat dig med musikdelen också?
- M Jo, det har jag.
- P Vad tycker du om den?
- M Jag tycker att den är svår. Jag tycker att de har tagit in väldigt mycket... speciellt på de högre klasserna, väldigt mycket ganska liksom omfattande med tanke på att... hur få timmar i veckan det är. Att det känns som att den är väldigt omfattande.
- P Hur känns själva innehållet? Är det mera ”nej, det här skulle jag aldrig klara av” eller är det mera ”okej, det här är helt okej, men vi hinner inte”?
- M Nå jag tycker att teoridelen är för svår. Och att... som jag sa från början så tycker jag att de som på riktigt är intresserade så spelar och lär sig ändå här. Att det skulle vara viktigare att de får ett intresse och liksom en positiv relation till musik, än det att man timme ut och timme in lär sig noterna. Så på det sättet tycker jag att den... ja. Man kanske som äldre lärare är mindre rädd att lämna bort vissa delar, än som yngre och tycker att man ska följa allt och blir i panik för att man inte hinner med det ena eller det andra.
- P Tänker du på läroplanen när du planerar din undervisning?
- M Jo, det gör jag. Nu när vi har de här... Eleverna ska göra en sådan här självutvärdering så gjorde jag åt de där tvåorna bland annat en musikpärm där det lite redan i pärmen att ”i musiken ska man kunna...” vilka saker man ska kunna. Man ska kunna musicera tillsammans utan att störa andra och sådant här att de själv skulle vara medvetna om vilka saker som man utvärderar och vad man liksom lite förväntar sig av dem. Där är ju allt det här med att sjunga med vanlig röst och inte störa de andra i... och allt det här.
- P Hur upplever du att det har fungerat?
- M Med vissa bra och med vissa mindre bra.